

MINĖJIMAI

VASARIO 16-OJI – LIETUVOS VALSTYBĖS ATKŪRIMO DIENA

SUVALKŲ LIETUVIŲ MOKYKLOJE – Aneta Aleksaitė	3
SUVALKŲ LIETUVIŲ VAIKŲ DARŽELYJE – Irena Zdanavičienė	4
VIDUGIRIŲ MOKYKLOJE – Teresė Jonuškienė	5
PUNSKO DARIAUS IR GIRĖNO MOKYKLOJE	6
PUNSKO LIETUVIŲ KULTŪROS NAMUOSE – Asta Pečiulienė	6
SEINŲ „LIETUVIŲ NAMUOSE“ – Austėja Jakubickaitė	9
„ŽIBURYS“ ŠVENTĖ KAUNE IR SEINUOSE – Seinų lietuvių „Žiburio“ mokyklos inf.	11

TIKĖJIMAS

LAIŠKAS MALDOS UŽ LIETUVIUS PASAULYJE DIENAI	12
--	----

IŠ MŪSŲ PRAEITIS

LAIŠKAI IŠ KALĖJIMO – Agnė Karčiauskaitė-Jankauskienė	13
BURBIŠKIAI TARPUKARIU – Janina Macukonienė	16

MŪSŲ INTERVIU

GYVENIMAS, KAI PASIRENKI ŠIRDIMI – Božena Bobinienė	21
--	----

ĮVYKIAI, PROBLEMOS, NUOMONĖS

O GAL ESĖ? – Jurgita Stankauskaitė	23
NAUJI LIETUVIŲ KULTŪRINIAI RENGINIAI IR EDUKACIJOS SEINUOSE	25
2024 METŲ DEMOGRAFINIAI RODIKLIAI – Eugenija Pakutkienė	26

SKELBIMAI

REDAKCIJOS ADRESAS

16-515 Puńsk, ul. A. Mickiewicza 23
tel. (+48) 87 5161 416
www.e-ausra.pl
ausra@o2.pl

LEIDŽIA

Lenkijos lietuvių draugija
16-500 Sejny, ul. Wileńska 9
tel. / faks. (+48) 87 5162 125

VYR. REDAKTORĖ Irena Gasperavičiūtė
REDAKCIJOS SEKRETORĖ Alicija Krakauskienė
STILISTĖ, KOREKTORĖ Birutė Burdinaitė-Ołów
TECHN. REDAKTORĖ Aldona Jonušonytė
KORESPONDENTĖS: Jurgita Stankauskaitė,
Rasa Žukauskienė, Božena Bobinienė

Spausdino „Aušros“ leidyklos spaustuvė.

Numeris pasirašytas spaudai 2025-02-28

Rankraščiai taisomi ir trumpinami redakcijos
nuožiūra. Redakcijos nuomonė nebūtinai
sutampa su autorių nuomone.

2025 metų sausio 15 dieną Lenkijos Respublikos vidaus reikalų ir administracijos ministras patvirtino ekspertų rekomenduojamų dotuojamų projektų sąrašą. „Aušros“ ir „Aušrelės“ leidybai skyrė 422 000 zł.

Publikacja wyraża jedynie poglądy autora/ów i nie może być utożsamiana z oficjalnym stanowiskiem Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji. Leidybyje reiškama tik autoriaus (-ių) nuomonė ir ji negali būti tapatinama su oficialia Vidaus reikalų ir administracijos ministro pozicija.

Viršeliuose:

Vasario 16-osios minėjimas Punsko lietuvių kultūros namuose (Virginijos Karčiauskienės nuotr.)

Seinų „Lietuvių namų“ šokių grupė „Seina“ (Austėjos Jakubickaitės nuotr.)

Mieli skaitytojai!

IRENA GASPERAVIČIUTĖ

Vasario pabaiga – ūkininkams vis dar atvangos laikotarpis, o dirbantiems valstybinėse įstaigose, mokyklose ar kultūros centruose intensyvus darbas. Kol dar saulė „savo spindulį slepia“, institucijose verda darbas. Po kokio mėnesio vis sunkiau bus išlaikyti suoluose sėdinčių vaikų dėmesį. Tuomet verta pagalvoti apie tokius mokymo metodus, kur galima būtų išeiti į lauką. Kol kas intensyviai dirbame ir švenčiame valstybines šventes.

Paminėjome Vasario 16-ąją, ruošiamės Kovo 11-ajai. Mūsų „Aušroje“ šie renginiai visados randa savo vietą. Nors skaitytojai vertina įvairiai: vieni sako, kad nėra prasmės aprašinėti minėjimus, kiti džiaugiasi suradę savo ar savo atžalos, švenčiančios Nepriklausomybės atkūrimo dieną, nuotrauką, aš manau, jog šios šventės mums labai svarbios ir iš dalies parodo mūsų bendruomenės būklę. Kita vertus, tikriausiai ateityje „Aušros“ žurnalas bus vienas iš išsamesnių šaltinių tiriant Lenkijos lietuvių bendruomenės kelią. Todėl gal verta jame atspindėti mūsų gyvenimą.

Dar kartą norisi priminti, kad iki kovo 11-osios – Lietuvių kalbos dienos. Kiekvienas individualiai pasirinkime, kaip tai paminėsime: gal atsisakydami į savo kalbą įterpti lenkiškus žodžius, paimdami į rankas lietuvišką knygą, nupirkdami savo vaikams lietuviškų žurnalų ar knygelių, žiūrėdami Lietuvos televiziją, telefono nustatymuose pasirinkdami lietuvių kalbą. O gal turite kitų pasiūlymų? Lenkijoje neseniai įkurtas Kalbų įvairovės institutas paskelbė projektų konkursą. Verta jame dalyvauti. Tokių institutų įkūrimas rodo, kad kalbų įvairovė yra vertybė – vadinasi, mūsų gimtoji kalba esanti vertybė ne tik mums, bet ir Lenkijai, Europai.

VASARIO 16-OJI – LIETUVOS VALSTYBĖS ATKŪRIMO DIENA

Suvalkų lietuvių mokykloje

ANETA ALEKSAITĖ

Vasario 17 dieną Suvalkų lietuvių pagrindinėje mokykloje vyko iškilmingas Lietuvos valstybės atkūrimo dienos minėjimas, skirtas pagerbti šį svarbų istorijos įvykį. Jis ne tik suteikė žinių apie Lietuvą, bet ir skatino bendrystę tarp skirtingų amžiaus grupių mokinių.

Pirmokai parengė meno programą, kuri sušildė visus šventės dalyvius.

Vaikai, pasipuošę tautinėmis spalvomis, dainavo dainas ir deklamavo eilėraščius, išreikšdami savo meilę Tėvynei per kūrybinį įsijautimą. Tai buvo puikus būdas prisiminti svarbų Lietuvos istorijos įvykį.

Po meno programos vyko viktorina, kurios tikslas buvo pasitikrinti žinias apie Lietuvos istoriją, jos nepriklausomybės atkūrimą ir svarbiausius su šia švente susijusius įvykius. Viktorinoje dalyvavo visi mokiniai, o klausimai buvo įvairūs – nuo paprastų faktų iki sudėtingesnių klausimų apie Lietuvos kultūrą ir tradicijas.

Vaikai, žaisdami ir bendraudami, kartu kūrė linksmą atmosferą, o vyresnieji mokiniai turėjo progą padėti jaunesniesiems draugams

– darželinukams atrasti Lietuvos istoriją ir tradicijas per žaidimus ir interaktyvias užduotis.

Vasario 16-osios minėjimas Suvalkų lietuvių pagrindinėje mokykloje buvo ne tik šventė, bet ir svarbus žingsnis, ugdant jaunąją kartą, siekiant priartinti jai Lietuvos istoriją, perduoti vertybes, skatinti meilę Tėvynei.

16 Suvalkų mokyklos archyvo

Suvalkų lietuvių vaikų darželyje

IRENA ZDANAVIČIENĖ

Vasario 14-ąją Suvalkų lietuvių vaikų darželis paminėjo ypatingą dieną – Vasario 16-ąją. Ši diena išskirtinė mūsų valstybės istorijoje, liudijanti laisvės ir nepriklausomybės siekius. Tai Lietuvos valstybės atkūrimo diena. Tai mūsų stiprybės diena, jungianti dabartį su praeitimi.

Tą dieną visi vaikučiai susirinko puikiai nusiteikę, pasipuošę plačiomis šypsenomis. Šventę pradėjome sugiedodami Lietuvos himną. Paskui vyko meno programėlė. Darželinukai dainavo, deklamavo eilėraščius apie Tėvynę.

Dar vėliau vyko viktorina „Ką žinai apie savo šalį Lietuvą?“. Jos metu vaikučiai pasitikrino žinias, atsakinėdami, tarp kitko, į tokius klausimus: Iš kokio žodžio kilo Lietuvos vardas? Kokiam Lietuvos mieste stovi Gedimino pilis? Kokia jūra skalauja Lietuvos krantus? Koks yra

Iš Suvalkų vaikų darželio archyvo

Iš Suvalkų vaikų darželio archyvo

Lietuvos nacionalinio medžio/gėlės pavadinimas? Už teisingus atsakymus gavo prizus. Šventę pratęsta dirbtuvėse, kurių metu pagaminta tautinė juosta Tėvynei.

Labai svarbu ugdyti pilietiškumą, tautiškumą, meilę Tėvynei, savo kalbai ir tarmei, todėl skatinkime vaikus švęsti tokią svarbią mūsų tautos šventę.

Esame dėkingi Lietuvai už tai, kad mūsų darželis veikia, vaikučių čia mokosi vis daugiau ir daugiau. Nekantriai laukiame naujų ugdytinių ir kitų mokslo metų, kuomet kelsimės į naujas patalpas.

Vidugirių mokykloje

TERESĖ JONUŠKIENĖ

*Tu – mažutė, tu telpi visa
Į Čiurlionio karalių delnus...
Tu – riekelė duonos kasdieninės
Ant pasaulio vaisių pilno stalo... (...)
Tiktai mūsų meilė – tu didžiulė.
Mūsų delnuose – tu nesudeginama.
Mūsų ilgesy – brangiausia pasaka.
Mūsų akyse tu – saulės kraštas.*

Ta saulė ir pradėjo mūsų šventę. Kiekvienas atėjęs pirmiausia pamatė žėrinčią saulelę scenos gilumoje. Tą dieną ji švietė nuo pat ryto iki vėlyvos popietės. Gera buvo ją pasigrožėti ir pabūti jos šilumoje, bet šildė ne tik saulė, o ir susirinkę žmonės. Puiku, kad Vasario 16-osios šventę galim švęsti mums artimų žmonių būryje.

Kaip kiekvienais metais, ir šiemet paruošėme meno programą su dainomis, šokiais, eilėmis ir svarbiausiais istorijos faktais.

Pirmiausia pasigirdo Justino

Iš Vidugirių mokyklos archyvo

Marcinkevičiaus eilės, po jų iškilmingai sugiedojome Lietuvos Respublikos himną. Visi ramūs, susikaupę giedojome gerai mums žinomus žodžius kaip maldą. Tą dieną himno

žodžiai įgauna nepaprastą galią, ir tai kiekvienas jaučia širdies gėlmėse.

Sugiedojus himną scenoje pasiliko mažiausi mokinukai, kurie yra labiausiai nekantrūs ir norintys pasirodyti. Jie šauniai suko ratelius, šoko ir padainavo dainelių apie gimtinę. Paprastais žodžiais išsakė didelę meilę savam kraštui. Jautėsi, kad jie džiaugiasi ir didžiuojasi esą lietuviai.

Vėliau į sceną išėjo vyresnieji. Jie pristatė svarbiausius Lietuvos praeities faktus. Papasakojo, koks buvo Lietuvos kelias į nepriklausomybę. Tarp istorijos faktų buvo įpintos patriotinės eilės. Mokiniai deklamavo lietuvių poetų kūrybą. Gražiai skambėjo žodžiai, kupini meilės Lietuvai. Gražiai skambėjo dainos. Gražiai atrodė vaikai, pasipuošę tautiniais drabužiais.

Po programos visi susirinkusieji buvo pakviesti išgerti šiltos arbatos ir dar tęsti šventę. Juk mūsų susitikimai, pokalbiai tai irgi savotiška šventė ir džiaugsmas, kad esame vieningi lietuviai, kilnios tautos palikuonys.

Iš Vidugirių mokyklos archyvo

Punsko Dariaus ir Girėno mokykloje

Iš Punsco mokyklos archyvo

Iš Punsco mokyklos archyvo

Iš Punsco mokyklos archyvo

Prasidėjus naujiems kalendoriniams metams, tarsi pradėdami rašyti naują knygą. Vienas spalvingiausių ir ryškiausių tos knygos puslapių visiems lietuviams turbūt yra Vasario 16-osios iškilmės. Punsco krašto lietuviai jau tradiciškai jas šventė vasario 14 d. giedodami himną prie Varpo skulptūros, skirtos Lietuvos 100-mečiui, bei vasario 15 d., šeštadienio vakarą, pakvietę žiūrovus į iškilmingą koncertą. Visų mūsų kartu giedamas himnas skambėjo tobulai, ryžtingai ir užtikrintai. Džiaugsmas tuo didesnis, kad jį nuoširdžiausiai traukė mažieji – keturmečiai ir penkiamečiai vaikai. Jie mūsų viltis ir ateitis.

Gausiai susirinkusius žiūrovus bei koncerto dalyvius pasveikino Lenkijos lietuvių bendruomenės valdybos pirmininkė Irena Gasparavičiūtė, pabrėždama lietuvių tautos ryškiausius istorijos momentus, akcentuodama lietuvių kalbos grožį ir svarbą (beje, priminė faktą, kad 1992 m. lietuvių kalbą UNESCO yra paskelbusi gražiausia pasaulio kalba), išryškindama lietuvių tautos ypatingą galią vis pakilti kaip feniksas iš pelenų.

Šiais metais minimos Mikalojaus Konstantino Čiurlionio 150-osios gimimo metinės. Pažymėdami patį iškiliausio ir garsiausio visų laikų lietuvių tapytojo, kompozitoriaus bei kultūros veikėjo gimimo metinių sukaktį, koncertą susiejome su jo kūryba. Ekrane vaizdavome tapytojo ryškiausius dailės darbus, jo genialias mintis bei Janinos Degutytės eiles, skirtas būtent M. K. Čiurlionio meno šedevrams, kurias skaitė Klojimo teatro (rež. J. Malinauskaitė-Vektorienė) aktoriai. Scenoje matėme visus Punsco krašto meno ansamblius, kurie norėjo ir galėjo (nepaguldė jų siaučiančios ligos) išsakyti savo linkėjimus Lietuvai daina, šoku ar eilėmis. Matėme gausų Punsco muzikos mokyklos mokinių ir mokytojų vokalinių instrumentinių ansamblį, kuris atliko lietuvių liaudies kūrinį, aranž.

Punsko lietuvių kultūros namuose

E. Čiplio – „Pjoviau šieną“. Pensininkų klubo ansamblis „Tėviškės aidai“, vadovaujamas G. Kraužlio, padainavo lietuvių liaudies dainą „Šlamės beržai“. Lenkijos lietuvių etninės kultūros draugijos globojamas ansamblis „Alna“ (vad. V. Batvinskas) nustebino savo netradiciniu įvaizdžiu: ansambliečiai, pasipuošę tarpukario apranga, atliko lietuvių liaudies romansą „Kaipgi gražus Palangos miestelis“, o „Gimtinė“ (vad. A. Bapkauskienė) padainavo V. Valsiūnienės dainą „Už gimtinės klonius“. Ryškiu akcentu scenoje suspindėjo ir Punsko Kovo 11-osios licėjaus moksleiviai: choras „Pašėsupiai“ (vad. D. Pavilionis, koncertmeisteris R. Martinkėnas) padainavo A. Jautakio dainą „Šalis, kur tave užaugino“ (L. Abario aranž. mišriam chorui), šokių grupė „Šalčia“ (vad. A. Pečiulienė) atliko du šokius „Upe-lė teka“ (choreogr. E. Žičkos, muz. N. Sinkevičiūtės) ir „Ei, kieno žalias kiemelis“ (choreogr. R. Zaleckaitės, muz. lietuvių liaudies, aranž. R. Tamošausko). Gausiausias būrys kolektyvų atstovavo Punsko lietuvių kultūros namams: „Balsynėlio“ (vad. E. Grimalauskienė) vaikučiai ir merginos atliko dvi dainas – N. Pranevičienės „Tėviškėlė“ ir „Lietuva“ (žodž. I. Ručinskienės, muz. J. Voronkovienės), „Jotvos“ choreografinis sambūris (vad. K. Mauliūtė) sušoko tokius

šokius: „Krikoniškių kadrilis“ (choreogr. ir muz. R. Tamučio), „Lakšutė“ (choreogr. K. Mauliūtės, muz. lietuvių liaudies), „Tu, žilvitėli“ (choreogr. L. Dabučinskaitės, muz. lietuvių liaudies, aranž. E. Čiplio) ir bendrą kelių grupių šokį „Obelytė“ (choreogr. K. Mauliūtės, muz. lietuvių liaudies). Choras „Dzūkija“ (vad. V. Simanauskas, kurį pavadavo E. Grimalauskienė), šį kartą stipriai praretintas dėl gripo, atliko M. K. Čiurlionio harmonizuotą lietuvių liaudies dainą „Ant kalno gluosnys“. Kapela „Klumpė“ (vad. A. Lekešys ir A. Pečkaitis) klausytojams dovanojo B. Papečkienės ir St. Liupkevičiaus dainą „Mūsų kaimas“, o Vaikų meno studija „Puniukai“ (vad. A. Pečiulienė,

A. Lekešys ir A. Pečkaitis) sušoko „Delniukų polką“ (choreogr. G. Šveikauskaitės, muz. R. Žuko), „Kalvelį“ (choreogr. J. Lingio, muz. J. Švedo), „Saulė aukso ratuos“ ir „Ristunpolkę“ (choreogr. Ž. Adomaitienės, muz. lietuvių liaudies) – pastarajai pritarė vaikų kapela. „Vyčių“ (vad. A. Pečiulienė) šokių grupė atliko du šokius: jaunimas „Iki paryčių“ (choreogr. R. Zaleckaitės, muz. lietuvių liaudies, aranž. K. Lipeikos), o vyresnieji „Kalniškių kadrilį“ (choreogr. S. Vaitkevičiaus, muz. V. Kratavičiaus).

Visų mūsų linkėjimai Lietuvai buvo nuoširdūs, išpuoselėti ir skirtingi – taip bent mums, organizatoriams, atrodė. Labai džiaugėmės, kad koncertas vyko sklandžiai, nenuvarginome nei dalyvių, nei žiūrovų per ilgą renginį. Didžiulis malonumas ir dėl to, kad Punsko krašte vis dar gausus meno kolektyvų būrys. Scenoje pasirodė 12 ansamblių – apie 400 dalyvių (ir tai tikrai dar ne visi). Manome, kad panašiai tiek buvo ir žiūrovų. Kad atlikėjai atiduoda savo duoklę – tai natūralu ir toks jų tikslas, bet kartais norisi ir iš žiūrovo sulaukti

Virginijos Karčiauskienės nuotr.

Virginijos Karčiauskienės nuotr.

Virginijos Karčiauskienės nuotr.

Virginijos Karčiauskienės nuotr.

daugiau dėmesio. Ne kartą esu išgirdusi iš žiūrovų klausimą, kodėl mes nesamdomė žmonių, kurie artistams padėtų (suprask, daugiau plotų) scenoje... Nusišypsai ir pagalvoji: taip... pats dainuok, pats šok, pats grok, dar būtų idealu, kad pats sau ir paplotum. Nors mes niekada nesiskundėm savo publika, vis dėlto Jūsų palaikymas, žinokit, visada yra labai reikalingas ir reikšmingas scenoje esantiems artistams. Juk ne veltui sakoma, kad salė, publika – tai šeštas žaidėjas (kalbant, pvz., apie krepšinį). Taigi publikos atsakas artistui yra labai svarbus. Dėl to ateityje atėję į Vasario 16-osios šventę ar į bet kurią kitą renginį ir Jūs, brangūs žiūrovai, būkite jo dalimi – kad šventę kurtume kartu, kad justume vieni kitų palaikymą ir bendruomeniškumą. Kad galėtume konstatuoti – šiandieną publika buvo šilta, komunikabili ir aktyvi. ☺

Pasibaigus koncertui visus pakvietėme į dvi šia proga eksponuojamas LKN erdvėse parodas. Viena jų – tai Laimutės Širvydienės grafikos paroda „Linksmas pasaulis“, vaizduojanti autorės aplankytus pasaulio miestus su būdingais statiniais bei muzikines grupes su atlikėjų autografais, kurią mums padovanojo Lietuvos tautodailininkų sąjunga. Kita paroda, pavadinimu „Žmonės ir spalvos“ – tai aukštaičių pintinių juostų paroda, tiksliau, „margaspalvių juostų jūra“, kurią atvežė ir išekspozitavo Panevėžio kraštotyros muziejaus Etninės kultūros skyriaus vedėja Lina Vilienė. Šiomis parodomis galėsime dar pasigėrėti iki kovo 14 d.

Už Vasario 16-osios koncertą ačiū tariame visiems šauniems mūsų krašto ansambliams, jų vadovams, koncerto rengėjams. Atskiri padėkos žodžiai aptarnaujančiam personalui. Lai visus metus mus lydi iš čiurlioniškų karaliaus rankų sklindanti Lietuvos laisvės šviesa.

Ačiū dar ir Lenkijos Respublikos vidaus reikalų ir administracijos ministerijai, kuri remia Punsko LKN ansamblių veiklą.

Ministerstwo Spraw
Wewnętrznych i Administracji

Seinų „Lietuvių namuose“

AUSTĖJA JAKUBICKAITĖ

Vasario 16-oji – tai daugiau nei istorinė data. Tai jausmas, kuris sujungia lietuvius, pripildo širdis pasididžiavimo ir primena mūsų tautos laisvę, kovą bei atgautą nepriklausomybę.

Prieš 107 metus, 1918-ųjų vasario 16-ąją, Vilniuje, Pilies gatvėje, buvo pasirašytas dokumentas, pakeitęs Lietuvos istoriją. Dvidešimt drąsių vyrų, turėdami tik popieriaus lapą ir tikėjimą laisve, pasirašė Nepriklausomybės Aktą. Tuo metu tai buvo tik raidės ant pergamento, tačiau jos tapo galingesnės už bet kokią ginklą – jos tapo nepriklausomos Lietuvos pradžia.

Šiomet ši ypatinga diena buvo iškilmingai paminėta Seinuose, „Lietuvių namuose“, kur susirinko gausi bendruomenė.

ŠVENTĖ, KUPINA TAUTINĖS DVASIOS

Lietuvos valstybės atkūrimo dienos minėjimas Seinuose prasidėjo

lietuviškomis šv. Mišiomis už Tėvynę, kuriose susirinkusieji meldėsi už Lietuvos laisvę, jos žmones ir ateitį. Vakare „Lietuvių namuose“ vyko šventinis koncertas, subūręs įvairaus amžiaus atlikėjus ir klausytojus.

Koncertas prasidėjo Lietuvos Respublikos himnu, kurį giedojo

visi dalyviai ir svečiai. Įkvėpiančius sveikinimo žodžius tarė LR konsulato Seinuose vadovas Genadijus Mackelis, Seinų lietuvių „Žiburio“ mokyklos direktorius Algirdas Vaicekaskas ir Lenkijos lietuvių bendruomenės valdybos pirmininkė Irena Gasperavičiūtė, linkėdami išsaugoti tautinę dvasią ir puoselėti laisvės vertybes. G. Mackelis pabrėžė, kad meilę Lietuvai galime skleisti visur – šeimoje, bendruomenėje, mokykloje, kultūros įstaigose ir, žinoma, puoselėdami gimtąją kalbą.

MUZIKA, ŠOKIAI IR BENDRYSTĖ

Koncerte dalyvavo įvairaus amžiaus atlikėjai – nuo mažiausių vaikų iki patyrusių muzikantų. Pasirodė „Lietuvių namų“ šokių kolektyvas, dainų ansambliai bei Seinų „Žiburio“ mokyklos mokiniai. Spalvingoje vakaro programoje netrūko įvairovės: skambėjo jausmingos dainos, sukosi šokėjų

Austėjos Jakubickaitės nuotrauka

Austėjos Jakubickaitės nuotrauka

poros, salę užliejo autentiški liaudies instrumentų garsai.

Mažieji atlikėjai, I–III klasių mokiniai, sužavėjo jautria daina „Aš gimtinę myliu“. Vyrų vokalinis ansamblis atliko lietuviškas dainas „Palikęs mamą prie ratelio“ ir „Ten, kur šlama“. III–V klasių šokių kolektyvas „Žiburiukai“ džiugino žiūrovus šoku „Žvirblelis nabagėlis“, o vokalinė grupė „Intro“ – dainomis. Tai tik dalis šventėje pasirodžiusių kolektyvų.

Ne mažiau įspūdingi buvo ir soliniai pasirodymai – birbinių duetas Tomas Liaukevičius ir Kristijonas Gausa pristatė lietuvių liaudies kūrinį. Koncerto pabaigoje skambėjo jausmingos dainos – „Tėvyne mano“, atliekama V–VIII klasių mokinių vokalinio ansamblio, ir „Gervės skris į melsvą toli“, kurią pristatė ansamblis „Galadusys“. Išskirtinį muzikinį kūrinį atliko „Žiburio“ mokyklos skudutiniai, o šventę užbaigė vyresniųjų liaudiškų šokių grupė „Seina“ šoku „Kon saka“.

Be muzikantų, dainininkų ir šokėjų pasirodymų, renginio dalyviai turėjo galimybę aplankyti lietuvių menininkės Estelos Žukauskienės šilko tapybos parodą „Šilko magija“, kuri praturtino šventinę atmosferą spalvingais ir įkvepiančiais meno kūriniais.

LAISVĖ – MŪSŲ RANKOSE

Vasario 16-osios minėjimas Seinuose dar kartą priminė, kad Lietuvos laisvė nėra tik praeities įvykis – tai vertybė, kurią turime puoselėti ir perduoti ateities kartoms. Prieš 107 metus pasirašytas Nepriklausomybės Aktas buvo pirmasis mūsų žingsnis į laisvę, o šiandien mes tęsiame šią kelionę – savo darbais, dainomis, šokiais ir vienybe.

Austėjos Jakubickaitės nuotr.

Austėjos Jakubickaitės nuotr.

Austėjos Jakubickaitės nuotr.

„Žiburyš“ šventė Kaune ir Seinuose

SEINŲ LIETUVIŲ „ŽIBURIO“ MOKYKLOS INF.

Vasario 16-ąją Seinų lietuvių „Žiburio“ mokyklos vyriausiųjų klasių mokiniai paprastai švenčia Kaune. Šie metai – ne išimtis. Kauno technikos universiteto dėstytojo prof. Gedimino Adlio kvietimu aštuntokai ir septintokai su mokytojomis Elena Sidaryte ir Irma Čokailiene nuvyko į Kauno Prisikėlimo bažnyčią, kur buvo atnašaujamos šv. Mišios Lietuvos nepriklausomybės intencija. Po pamaldų išsirikiavo eiseną su vėliavomis, kuri Kauno gatvėmis perėjo iki Vytauto Didžiojo karo muziejaus sodelio. Čia prie nežinomo kareivio kapo vyko miesto Vasario 16-osios minėjimas. Galima buvo pasiklausyti kariliono koncerto. Mokiniai pamatė tradiciškai vidurdienį rengiamą Vyčio kryžiaus ordino vėliavos pakėlimo ceremoniją Vytauto Didžiojo karo muziejaus sodelyje. Po šių iškilnių profesorius G. Adlys pakvietė mokinius ir lydinčias mokytojas susišilti prie karštos arbatos.

Nuoširdžiai dėkojame jam ir poniai Dianai Adlienei už kvietimą ir rūpinimąsi mumis. Šįsyk mokiniai Kaune ilgai neužsibuvo, kadangi skubėjo į minėjimą „Lietuvių namuose“. Beje, dar turėjo suspėti į repeticiją.

Kiti seiniškiai, pasilikę namuose, dalyvavo šv. Mišiose Seinų bazilikoje. Prieš pamaldas susirinkome „Žiburio“ mokykloje ir su trispalve, kurią nešė mokiniai Adrijonas Karaneckas, Inga Žukauskaitė ir Natalija Lajytė, nuvykome į bažnyčią. Čia buvo atnašaujamos šv. Mišios Vasario 16-osios intencija. Po jų visi kartu sugiedojome Lietuvos himną. Vakare vyko minėjimas „Lietuvių namuose“.

Šv. Mišios Seinuose

Eisenoje Kaune ↑↓

LAIŠKAS MALDOS UŽ LIETUVIUS PASAULYJE DIENAI

Mieli tautiečiai,

jau tapo gražia tradicija pirmąjį kovo sekmadienį minėti Maldos už lietuvius pasaulyje dieną.

Įvairios priežastys išveda žmones iš Tėvynės. Šiuo metu net 54 šalyse yra registruotos lietuvių bendruomenės, bet mūsų tautiečių tikriausiai gyvena ir kituose kraštuose. Kiekvienas iš jų yra brangus, svarbus ir kiekvieną kviečiame prisidėti prie Lietuvos dvasinio augimo, jos gerovės bei saugaus gyvenimo. Prisimindami Lietuvos globėją šv. Kazimierą, meldžiamės už visus lietuvius – tiek gyvenančius Tėvynėje, tiek pasklidusius po įvairius žemynus. Esame tikri, kad mūsų likimas nėra blaškomas atsitiktinumo vėjų, bet visada galime pasikliauti Dievo Apvaizdos globa.

2025-ieji yra Jubiliejiniai metai. Paprastai jie minimi kas ketvirtį amžiaus, nors kartais įsiterpia ypatingi jubiliejai, kaip prieš dešimtmetį įvykęs Gailestingumo jubiliejus. Jubiliejiniais metams būdinga piligrimystė, susitaikymas ir gerumo darbai. Tai aktualu ir kiekvienam iš mūsų, ir lietuvių bendruomenėms visame pasaulyje.

Piligriminė kelionė simbolizuoja kiekvieno žmogaus gyvenimo kelią ir primena, kad svarbiausia kelionė yra link to, kas šventa. Šioje kelionėje patiriame įvairiausių kliūčių, tačiau išlaikome viltį. Krikščioniškoji viltis remiasi ne optimizmu, kurio kartais lieka labai mažai, bet tuo, kad šis pasaulis nėra atsitiktinumo žaislas ir Dievas jame veikia tikrai, nors ir slėpiningai. Skelbdamas jubiliejų popiežius Pranciškus kvietė įžvelgti viltį laiko ženkluose, nepasiduoti pagundai manyti, kad esame užvaldyti blogio ir smurto, bet matyti gėrį, kurio, nepaisant visko, pasaulyje yra labai daug.

Šiomet pirmosiomis kovo dienomis vyks nacionalinė lietuvių piligrimystė į Romą. Sekmadienį, kovo 2-ąją, kai minime Maldos už lietuvius pasaulyje dieną, piligrimai melsis Šv. Pauliaus už mūrų bazilikoje. Šis tautų apaštalas skelbė Evangeliją, t. y. Gerąją Naująją, įvairioms tautoms. Po daugelio amžių ji pasiekė ir Lietuvą. Dėkojame visiems užsienyje dirbantiems kunigams, katechetams, kurie žinią apie Jėzų, jo išgelbėjimą ir Dievo meilę neša šeimoms, vaikams, savo bendruomenių nariams.

Jubiliejiniais metais piligrimai kviečiami keliauti ne tik į Romą. Kiekviename krašte yra paskirtos piligrimų laukiančios Jubiliejaus bažnyčios. Lietuvoje jų numatyta net dvidešimt. Gera proga užsienyje gyvenantiems lietuviams šiais metais sugrįžus į Lietuvą jas aplankyti, pasimelsti ir sustiprinti ryšį su Tėvyne ar savo tėvų žeme.

Jubiliejinų metų tradicija, atsiradusi dar iki krikščionybės, yra atgailos, atleidimo, skolų dovanojimo ir susitaikymo laikas. Kartais savo nuomonę ir interesus iškeliamo aukščiau už kitų, o nuoskaudas sureikšminame, patirtas neteisybes išdidiname. Su tokia našta sunku toli eiti. Reikia atleidimo, dovanojimo, kuris išlygina kelią ir kuria bendrystę, palaiko vienybę. Tik taip galime atsikratyti skaudžios praeities ir pradėti naują etapą gyvendami taikoje ir džiaugdamiesi laime. Juk to trokšta kiekvienas – svetur ar Tėvynėje.

Trečias dalykas, kuriam kviečia Jubiliejiniai metai, – tai gerumo darbai. Popiežius ragino: „Išvyskime šio pasaulio vargus, gausybės brolių ir seserų, kurių orumas trypiamas, žaizdas, išgirskime jų pagalbos šauksmą ir atsiliepkime jiems. Paimkime kitus už rankų ir palaikykime, kad jie pajustų mūsų artumo, draugystės ir brolystės šilumą.“ Į svetimus kraštus atvykę lietuviai nuo seno pirmiausia steigdavo savitarpio pagalbos draugijas, žinodami, kaip svarbu padėti vienas kitam, ypač ištikus bėdai. Tęskime šią gerą tradiciją rūpindamiesi vieni kitais, padėdami esant reikalui, pradžiugindami savo atidumu.

Jubiliejiniai metai yra palanki proga keisti savo gyvenimą. Tegul jie būna tikėjimo ir dvasingumo metas, tepadedu atkurti ryšį su Dievu, kitais žmonėmis bei kūriniu. Tai pasieksime stiprindami pasitikėjimą Dievu ir klausydamiesi jo balso, meldami Šventosios Dvasios, kuri mus veda nuopolių ir pakilimų, išbandymų ir sėkmės metu.

*Arkivyskupas Gintaras Grušas,
Lietuvos vyskupų konferencijos pirmininkas*

*Arkivyskupas Lionginas Virbalas, SJ,
Lietuvos vyskupų konferencijos delegatas
užsienio lietuvių katalikų sielovadai*

Laiškai iš kalėjimo

AGNĖ KARČIAUSKAITĖ-JANKAUSKIENĖ

Tęsinys.

Pradžia „Aušros“ š. m. 3 nr.

1939 m. rugsėjo mėn. 1 d. prasi-
dėjo Vokiečių-lenkų karas, žlu-
gus lenkų ponekšom grįžom
į Alksnėnus pasižiūrėti, Ona labai
nusigando, manė kad jau gyvensim
visados. 1939 m. spalio mėn. 27 d.
įžigevo Lietuvos kariuomenė į Vil-
nių ir jo kraštą. 1940 m. sausio mėn.
27 d. aš vėl išvykau į Lietuvą. Biru-
tė liko namie, nes laukėsi ant die-
nų sūnaus. Aš turėjau galvoje vykti
į Vilnių bet nuvykau su Pajaujų Petru
į Lazdijus ir apsigyvenom viešbūty,
už viešbūtį mokėjo Lazdijų mokyklų
inspektorius, nes jis buvo atbėgėlių
globėjas, kur prabuvau apie 5-6 die-
nas, tame laike vakare Inspektorius
šaukė mane prie telefono. Per tele-
foną skambino Sapiega iš Alksnėnų
sargyb. būstin., kad Birutė pagimdė
sūnų ir jaučiasi gana gerai. Po to aš
nutariau vykti į Vilnių. Sūnus gimė
1940 m. vasario mėn. 1 d. bet krikšty-
dami užrašė 5 d. vasario. Pakrikštijo
vardu Giedrutis-Kazimieras. Aš at-
vykęs apsigyvenau Vilniuje Lietuvių
Atbėgėlių Bendrabūty. Pabuvęs Vil-
niuje išvažiavau į parubežį parsivesti
Birutės ir sūnaus. 1940 m. kovo mėn.
4 d. atėjo Birutė į Lietuvą, nakvojo-
me pas Sapiegą, ant rytojaus nuvy-
kom pas Sendus, ten prabuvom pora
dienų ir išvykom į Vilnių. Į Kalvariją
nuvežė Senda. Kalvarijoje nakvojom
pas Dovitką. Kaune nuvykus Birutę
su Giedručiu palikau stoty o aš nu-
ėjau į Draugiją Užsienių Lietuviams
Remti. Ten gavau bilietus ir leidimą,
nes tada buvo reikalingi leidimai iš
Lietuvos važiuojant į Vilnių. Tenai
radau savo Bendrabučio buhalterį
p. Vadeišą. Iš ten nuėjau dar pas

pulk. Matusaitį ir
gavau kelioniai 70
litų. Į Vilnių grįžom
kartu su p. Vadeiša.
Atvykus į Vilnių ga-
vau tarnybą Lietuvos
Raudonojo Kryžiaus
sandėlio vedėju ir
pradėjau eiti parei-
gas nuo kovo mėn.
15 d. Artinant likvi-
duoti L.R.Kryžiaus
sandėliams pasilio-
savau 18 d. gegužės
mėn. 1940 m. ir nuo
tos dienos pradėjau
eiti pareigas geležin-
kelio konduktoriaus.
Konduktoriaus ir
bendrai geležinke-
lių tarnyba man vi-
sai netiko nes buvo
be galo varginanti,
o mano sveikatai
tas labai kenkė, bet
prie bolševikų laikų
negalima buvo pasi-
liuosuoti ir turėjau kankintis iki galo.
Tarnybos pareigas einant susirgau
t.y. pasikartojo kraujoplūdis. Iškart
nubėgau į ambulatoriją ir daktaras
kraujoplūdį sulaukė ir išrašė į Sana-
toriją. Ten nuėjus pradėjau jaustis
kiek geriau. Nuvykus į Sanatoriją
padarė spiaudulių analizą ir rentgeno
nuotrauką, analizos duomenys buvo
toki, bacilų „kocho“ 30-60 palyginus
tai labai daug, o iš rentgeno nuotrau-
kos buvo matyti kad kairiame sparne
viršūnėje buvo žaizda (kaverna) viš-
tos kiaušinio dydžio.

Man būnant Sanatorijoje Birutė
irgi atvažiavo į Geležinkelių ligoninę
ir ten pagimdė dukterį 5 d. gegužės
mėn. 1941 liko pakrikštyta Rūtelės

Vilniuje prie katedros Motiejus su žmona Birute ir sūnumis Tauragiu ir Giedriumi

vardu. Birutei būnant dar ligoninei
susirgo kita liga būk tai vidurių šilti-
ne ir tuojaus išvežė į užkrečiamų ligų
ligoninę 19 d. gegužės mėn. 1941 m.
Aš tuomet buvau priverstas išsirašyti
iš Sanatorijos, nes Rūtelė liko ligo-
ninėj pas ligoninės slaugitoja, kuri
įsakė pasiimti. Sugrįžus man namo
abu su Valinčiene (Veronika Tume-
lytė-Valinčienė) nuvažiavom ir par-
vežėm mergaitę į namus ir galvojau
kas reikės daryti. Ne po ilgam tą
pačią dieną parvažiavo Pijus (Pijus
Jankauskas-Jankus), Leokadija (Jan-
kauskaitė) ir parsivežė mamą (Agota
Tumelytė-Jankauskienė) iš Pakuo-
nio palaidoję savo Tėtę (Juožą Jan-
kauską). Birutė iš ligoninės sugrįžo

Vorname *Motiejus*
 Nachname *Agurkis*
 Pavarde
 Geburtsdatum *1905. IX 21 d.*
 Familienstand *vegas*
 Seins padėtis
 Staatsangehörigkeit *lietuvis*
 Tautybė
 Arbeitsstelle *Kepykla Nr. 1*
 Wohnort *Vilnius, Sv. Mikalojaus g. 1-4*
 In dem Konsumverein *„RŪTA“* *savaitė 5-4* stund.
 als *Kepyklos vedėjas* val.
 beschäftigt ist.

Wilna, den *1944. 8. 19* 194

Bemerkung: Arbeitsbescheinigung ist gültig nur mit Personal-
 ausweis und Eintragung des letzten Monatsgehalts.
 Pastaba: Darbo pažymėjimas galioja tik prie asmens doku-
 mento ir pašius paskutinio mėnesio algą.

Jahre 1944 metams Lohnzettel für Atlyginimo kortelę											
ABZÜGE — ATSKAITYMAS											
Monat — Mėnuo	Dirbo dienų sk.	Monatsgehalt mėnesinė alga	Lohnsteuer Alga mokes.	Beiträge für Rentenversicherung	Versicherungssumme	sonst. post.	Summe der Abzüge	Vilno skirt.	Zu zahlen	Unterzeichnet der Lohnempfänger	Alga išmokėto
	RM	PF	RM	PF	RM	PF	RM	PF	RM	PF	
I											
II											
III			180		8 65	1 80			10 45	16 95	
IV			180		8 65	1 80			10 45	16 95	
V			180		8 65	1 80		7 20	17 65	16 25	
VI											
VII											
VIII											
IX											
X											
XI											
XII											

Kepyklos darbo knygelė

birželio mėn. S.S.S.R. kariuomenė įžygiavo į Lietuvą 1940 VI 15 d. Aš Birutė su vaikais išvažiavom į Pakuonį pas Viktorą (Viktoras Jankauskas) atostogų, nes aš buvau gavęs iš liginės visam mėnesiui 1941 VI 17 d.

Būnant Pakuonyje 1941 VI 22 d. kilo karas rusų-vokiečių 3 val. ryto. Vilnių vokiečiai užėmė naktį į 24 d. Kauną užėmė dieną 24 d. Už savaitės aš iš Kauno išėjau į Vilnių pėsčias. Iš Kauno išėjau pusė antros diena ir vakare buvau Žiežmarių miestely, ten pernaktį tą dieną pasiekiau Vilnių apie 8:30. Iš geležinkelio tarnybos išėjau 1941 liepos mėn. 1 d., nes man buvo per sunku. Kitą darbą gavau Trikotažo Fabrike Žaliavų sandelio vedėju. Man būnant Vilniuje gavau laišką nuo Birutės kad Rūtelė mirė 1941 rugpjūčio mėn. 5 d. Rūtelę palaidojus gryžo į Vilnių ir Birutė. 1942 m. kovo mėn. 23 ant 24 d. nakti buvo rusų lėktuvų puolimas. Aš tą naktįėjau tarnybos pareigas Fabrike Švidrigailos gt. Per tą puolimą liko sugriautas mūsų namas (namas prie Šv. Mikalojaus bažnyčios), bet iš mūsų šeimos aukų nebuvo. Tame pačiame gyvenusius kitam gale užmušė kn. Čibirą, jo šeimnininkę ir kn. Taškūno seserį. Sužeisti liko tame pačiame bute kur kn. Čibiras užmuštas Arkiviskūpas Reinys liko jam nulaužta

raktikaulis ir kn. Taškūnui nulaužta koja [Kristupas Čibiras, kunigas, Vilniaus krašto visuomenės veikėjas. Vincentas Taškūnas, kunigas, visuomenininkas. Mečislovas Reinys, arkivyskupas, teologijos ir filosofijos profesorius, diplomatas, politikas, Lietuvos užsienio reikalų ministras].

Iš Fabriko pasi-liuosavau 1942 m. rugpjūčio mėn. 17 d. 1942 VIII 8 d. Birutė pagimdė sūnų Raudonojo Kryžiaus Ligoninėje. Pakrikštijom vardu Tauragis-Julius. Nuo 1942 m. rugsėjo mėn. 22 d. paskirtas kepyklos vedėju koop. „Rūta“, kepykla nedidelė, per parą iškepavo duonos 3500 kg., dirbo darbininkų 12. Nuo 1943 m. rugsėjo mėn. 30 d. perkeltas į kep. Nr. 1 ten pagamindavo duonos apie 25 tonas į parą. 1944 m. gegužės mėn. 1 d. perkeltas į kep. Nr. 2 visai mechaniską, duonos pagamindavom truputį mažiau, gamindavom į parą 17

tonu bet buvo geresnės pajamos ir lengviau man pačiam nes buvo geresnė bendra tvarka.

Ten vedėjavau iki 1944 m. liepos mėn. 1 d. Nuo liepos 1 d. gavau atostogas. Atostogų išvažiavau 30 d. birželio, tą dieną Vilniuje buvo baisus chaosas nes artinosi frontas ir žmonės bėgo kas kaip galėjo. Aš išvažiavau irgi per didelę bėda, nors turėjau atostogų pažymėjimą ir leidimą traukiniu važiuoti kurį pirkau iš vienos tarnautojos Sockomisarjato už 200. Atostogų metu pora savaitių pabuvau pas Viktorą. Vėliau nuvažiavom pas pusbrolių Agurkį Adomą Kalniuose ir ten praleidom frontą. Pas mumis sovietų kariai užėjo 1944 rugpjūčio mėn. 3 d. Už savaitės išvažiavom visi pas brolių į savo tėviškę Oškiniuose ir ten turėjom perbūti iki karo pabaigos. Po kiek laiko Oškinių km. evakavo kaip pafrontę, tuomet išsikraustėm visi į Ramoniškę pas Konstantą ir

Darbo Jėgos Apskaitos ir Paskirstymo Biuras
 prie *Lazdijų apskr.*
 Vykd. *K-10*

MOBILIZACIJOS LAPELIS Nr. 2

Pagal 1942 m. vasario mėn. 13 d. TSRS Aukščiausiosios Tarybos Prezidiumo Įsaką

Pil. *Agurkis Motiejus Jono*
 (pavardė, vardas ir
Saugrūdės vaikė.
 (gėvo vardas)
 gyv. *Gilviesių* miestė.

g-vėj. — Nr. — but. Nr. — yra

mobilizuotas *Vilniui* darbui į
Sulig nutarimo Nr. 69 sl.
 (įmonės pavadinimas)

(įmonės kadrų skyriaus adresas)

Atvykimo į įmonės kadrų skyrių terminas: 1945 m. mėn. *30* d.

Darbo Jėgos Apskaitos ir Paskirstymo Biuro Vedėjas
Agurkis
 (parašas)

Mobilizacijos lapelis

Motiejaus Agurkio laidotuvės Vilniaus Rasų kapinėse

Birutės Jan-
kauskaitės-Agur-
kienės ranka:)

1946 IV 26 d.
Motiejus pa-
baigė tarnybą.
Išei į griuvą
Kalvarijų gatvei
apie 10 v. prie
policijos durų
apalpo ir mili-
cininkams įne-
šus į vidų mirė
11 v. greitoji
pagalba nuve-
žė į Šv. Jokūbo
lavoninę kur
aš atradau į 4
dien pomirties,
30 d. palaido-
jom Vilniuje
Rasų kapinėse.
Užbaigė savo
vargus, palikęs
mus našlaičius,

ten prabuvome iki 28 dienos rug-
sėjo 1944 m. Birutės mamai atė-
jus ir prašus kad grįžtume į Cyraile
nes vyrams reikė kariuomenen tai
nors aš būses, tat paklausę ir sugrį-
žom. Sugrįžus į Cyraile aš tuojaus
nuvažiauv į Vilnių dėl tarnybos ir
gavau Socialiniam aprūpinimo ko-
misarijate <...> (paaiškinimas: šioje
vietoje trūksta trijų lapų, kurie po
M. Agurkio mirties buvo iškirpti. Jų
turinys nežinomas).

1945 III 3 d. gimė Narutė pakrikš-
tyta Sangrūdodos bažnyčioje 1 d. ba-
landžio Narutė Kunigunda (sakinys
įrašytas vėliau žmonos Birutės Jan-
kauskaitės-Agurkienės ranka).

Karas Vokiečių su sovietų Sąjun-
ga Anglais ir Amerikiečiais baigėsi
1945 gegužės mėn. 8 d. 3 val.

1945 m. VII 7 d. atvykom į Vilnių
gyventi ir gavau tarnybą Vilniaus
Mėsos Kombinas „Maistas“ nuo
13 d. liepos perkeltas į N.Vilnios
Fabriką „Maistas“ pareigoms M.P.O.
ir kartu Ūkio Vedėjo pareigoms.

(Paskutinis įrašas rašytas žmonos

Giedrutis Tavutis ir Narutė liko man
vienai rūpestis. Oi koks baisus liki-
mas netekus to žmogaus kuris buvo
brangiausias užviską.

(Paskutiniame Motiejaus Agur-
kio prisiminimų puslapyje parašyta:)
vyno receptas iš barštelių cvikliukų
(Vilnius 1941 XI 3 d.)

Keturi litrai sutarkuotų barštelių.
Užpilti 8 litrus vandens, virinti kol
pasidarė minkšti, paskiau perkoš-
ti. Į tą skystimą įdėti vieną apelsiną
dvi galvutes muskato 2,5 kg. cukraus
(250 gr) padeginti and petelnios, vis-
ką sudėjus virinti 15 minučių.

Ataušus įdėti 20 gr. mielių.

Pilant į butelius perkošti ir padėti
vidutiniame ore 9 dienoms, paskui už-
rišti su pergamentu ir užleisti su laku.

Motiejaus Agurkio laišakai šeimai iš Lomžos kalėjimo

(Čia pateikti laiškų vertimai į lie-
tuvų kalbą, nes originaliai laišakai
rašyti lenkiškai, kad kalėjimo prižiū-
rėtojai galėtų juos perskaityti.)

Lomža, 19.V.1935 m.

Brangioji Birute,

Žinia, kurią man atsiuntei paskuti-
niame laiške, sužadino manyje didelį
gailestį, kokio nesitikėjau. Ilgesnį
laiką negalėjau su tuo susitaikyti, kad
mūsų mažylis brangiausias paliko
mus visam laikui ir negalėsiu jo nie-
kada užmiršti.

Žinok, kad aš čia gyvenau su ta vil-
timi, kad kada nors, kai baigsis mūsų
išsiskyrimo valandos, ateis minutė,
kai pamatysiu tave ir Jį, jau ne kaip
vaiką, o kaip didelį bernioką.

Svajonės apie tai mane nuraminda-
vo liūdną valandą, o jis tuo tarpu išėjo
iš pasaulio ir dingo šviesūs ateities mi-
ražai, o liko tik nepermaldaujama ti-
krovė, kuri pasirodė esanti labai žiauri.

Vienok negalima dvasiškai nusi-
minti ir pasiduoti likimui žiauriam.
Šios nelaimės kartėlį lengviau būtų
atkentėti, jeigu aš būčiau šalia Ta-
vės. Dabar prie gailesčio dėl Sigituko
prisijungia rūpestis dėl Tavės, bran-
gioji Birute, kaip tu pakelsi šitą baisų
smūgį. Dažnai žiūriu į tą liūdną lai-
dotuvių nuotrauką ir pats savęs klau-
siu, kodėl mus toks liūdnas likimas
persekioja, kad net negalėjau savo
sūneliui suteikti paskutinio patarna-
vimo, paskutinį kartą jį pamatyti.

Tik dabar aš suvokių, kaip labai aš
jį mylėjau, negaliu Tau aprašyti, kas
man dabar darosi.

Dėkoju Tau, brangioji Liudzia, už
laišką ir gerą Tavo širdį, taip pat Ma-
mytei ir visiems už pagalbą Birutei
jos bėdose.

Sveikinu visus gimines ir pažįsta-
mus. Kiek turėsite galimybes, prašau
kuo dažniau rašyti laiškus. Nors tuo
nuraminu savo liūdesį.

Šiais žodžiais ir baigiu rašyti ir
lauksiu iš Tavės greito atsakymo.
Tave mylintis

Motiejus

(Bus daugiau)

*Spausdinta „Terra Jatwezenorum“
2024 m.*

Burbiškiai tarpukariu

JANINA MACUKONIENĖ

Prieš pradėdama straipsnį apie šį gamtos apdovanotą be galo gražiu kraštovaizdžiu, priglaudusį prie Galadusio ežero kaimą, turiu pasiaiškinti dėl būtent tokio šios gyvenvietės pavadinimo varianto. O pasiaiškinti reikia todėl, kad kartais įvairiai Burbiškių kaimas vadinamas. Pagrindiniame rašytiniame šaltinyje, kuriuo naudosisiu – penkių tomų leidinyje „Vilniaus golgota“ (sud. K. Misius), išleistame Vilniuje 2024 m., aptinkame tik pavadinimą Burbiškiai; Petro Vitkausko knygoje „Lietuvių draugijų veikla Punske ir Seinų krašte 1926–1939 metais“, išleistoje Punske 2001 m., taip pat vartojamas pavadinimas Burbiškiai, nors kai kur įsiterpęs ir pavadinimas Burbiškės; trečiame šaltinyje, iš kurio sėmiausi žinių apie šį kaimą – „Seinijos gyvenvietės ir gyventojai“ (sud. J. S. Paransevičius), išleistame Punske 2001 m., vartojamas tik pavadinimas Burbiškės. Paaiškinimas dėl būtent tokio pavadinimo varianto pateikiamas čia paskelbtame Jono Pajaujo straipsnyje, perspausdintame iš 1984/3 „Aušros“: „Daug kas net iš burbiškiečių kaimo vardą taria „Burbiškiai“. Tai yra vertimas iš slavų kalbos žodžio „Burbiszki“. Pagal lietuvių kalbos žodžių darybą reikia kaimo vardą rašyti „Burbiškės“. Labai gerbiu mūsų krašto šviesuolį Joną Pajaujį, tačiau čia drįsčiau paprieštartauti: žodžių daryba pavadinimuose neturi lemiamos reikšmės (nors ar ji tokia jau netaisyklinga žodyje „Burbiškiai“, galima būtų diskutuoti), svarbiausia, kaip žmonės nuo senovės šį kaimą vadino. Mat, pagal kalbininką Kazimierą Garšvą, būtent svarbiausias pavadinimuose yra istorinis

faktorius ir įsigaliojusios tradicijos. O kad pavadinimas Burbiškiai turi įsigaliojusią tradiciją, byloja kad ir Broniaus Kviklio leidinys „Mūsų Lietuva“ (Bostonas, 1966), kuriame vartojamas šis variantas. Kad tai nėra klaida, įrodo ir įrašas „Vietovardžių kirčiavimo žodyne“ (Vilnius, 1994): „Burbiškiai k., Suvalkų vaiv., Lenkija (lenk. Burbiszki)“. Svariausias žodis šiuo klausimu, mano manymu, turėtų atitekti vyriausiems amžiumi šio kaimo gyventojams.

Toje vietoje, kur dabar Burbiškių kaimas, dar XVII a. įsikūrė gatvinis sodžius, kuris priklausė Lazdijų seniūnijai ir parapijai. Kai Padusės vienkio vietoje atsirado Krasnavo dvaras, jam 1644 m. priskirtas ir minėtas sodžius su 30 valakų žemės, kuris feodalinio ūkio sąraše užrašytas Burbino vardu. Tas ūkis egzistavo neilgai ir Burbiškių kaimas vėl sugrįžo į Lazdijų seniūniją. Prūsmečiu jis buvo priskirtas Dumblio karališkajam ūkiui, o caro valdžios laikais Jonaraisčio dvarui (pagal J. Pajaujį). Carinės Rusijos laikais surinktais duomenimis, pateiktais leidinyje „Suvalkų gubernijos gyvenamųjų vietovių sąrašas. Istorinė-etnografinė šalies medžiaga“ (sud. E. A. Volter, Sankt Peterburgas), 1901 metais Burbiškių sodžiuje – 343 žmonės. Tarp jų buvo 1 rusakalbis ir 19 žydų tautybės, visi kiti lietuviai. Panaikinus baudžiavą Burbiškiai skirstėsi į viensėdžius ir prieš I pasaulinį karą juose buvo 45 sodybos, kuriose gyveno lietuviai ir viena žydų šeima, turėjusi karčemą. Iš Kosto Leončiko cituojamo leidinio „Pamiatnaja knižka suvalskoj guberni“ („Suvalkietis“, 1922/3)

sužinome, kad caro laikais Burbiškiuose buvo valsčiaus išlaikoma mokykla rusų dėstomąja kalba, kurioje mokytojavo Germanovič (1898 m.) ir Edvard Milevski (1899–1902 m.). Gretimame Galinių kaime, valsčiaus name, veikė mokykla, kurios du mokytojai minimi šaltiniuose: Kazimiež Bartoškievič (1912 m.) ir Antanas Mazuraitis (1913 m.). Manoma, kad nedaug Burbiškių vaikų lankė minėtas mokyklas, nes jose buvo mokoma tik rusiškai. Gyventojai samdydavo daraktorius arba patys mokė vaikus namuose. Anksčiau minėto šaltinio duomenimis, 1901 m. Burbiškiuose 50 žmonių mokėjo skaityti rusiškai, 40 – lietuviškai ir 40 – lenkiškai.

I pasaulinio karo metu vokiečių okupacinė valdžia leido atidaryti lietuvišką mokyklą. Ji veikė pas ūkininką Kraužlį, o vėliau vieta keitėsi. Mokyklą lankė taip pat Galinių, Ūdininkų, Sankūrų, Juodeliškės vaikai. Mokytojavo Antanas Gutauskas, Jurgis Ramanauskas ir Vyšniauskas, ūkininkas Juozas Nevulis („Seinijos gyvenvietės ir gyventojai“, p. 15). Po vadinamojo lenkų sukilimo Seinuose 1919 m. rugpjūčio 23 d. tarp uždarytų įvairių lietuviškų draugijų, institucijų ir mokyklų buvo ir minėta Burbiškių mokykla („Vilniaus golgota“, p. 44).

„Burbiškių kaimas iš seno pagarsėjęs tautiniu susipratimu ir aktyvumu“, – taip teigia apie jį žinias rinkęs buvęs žurnalistas ir LVKD pirminkas E. Petruškevičius („Seinijos gyvenvietės ir gyventojai“, p. 18). Šis teiginys pasitvirtina ypač kalbant apie Burbiškių istoriją tarpukariu. Apie tai liudija daug minėtuose šaltiniuose pateiktos medžiagos.

Burbiškių kaimo kazimieriečių jaunimas – vienas aktyviausių organizuojant lietuviškus vaidinimus ir saviveiklą, 1933 m.

1918–1919 m. Burbiškių gyventojai aktyviai dalyvavo Lietuvos valstybės atkūrimo darbe. Trys jauni vyrai įstojo į Lietuvos kariuomenę, vienas iš jų žuvo gindamas Seinus („Seinijos gyvenvietės ir gyventojai“, p. 15). Tarp jų buvo J. Ramanauskas, kuris kartu su kitais jaunuoliais iš mūsų krašto (31 lietuviu, įtartu tarnavus Lietuvos kariuomenėje) 1926 m. birželio 30 d. buvo teisiamas Suvalkų apygardos teisme. Nuteistas 3 mėnesiams kalėjimo („Vilniaus golgota“, p. 387). Solidariai su kitais kaimais Burbiškiai dalyvavo protesto akcijoje, paskelbtoje 1924 m. rugpjūtį prieš „Varšuvos lenkų seimo „mažumų“ teisių įstatymus, kurie neduoda jokių teisių Seinų – Suvalkų srities lietuviams“ (ten pat, p. 284).

ŠVIETIMAS TARPUKARIU

Apie švietimą Burbiškių kaime tarpukariu nemažai informacijos pateikia J. Pajaujis: „1920 m. lenkų administracija likvidavo lietuvišką mokyklą ir įkurdino jos vietoje lenkišką pas ūkininką Motiejų Marcinkevičių. Kadangi vaikai nemokėjo lenkiškai kalbėti, pradžioje atsiųstas

mokytojas, mokantis lietuviškai – Kazimieras Ramanauskas, kilęs iš Kalvarijos. Kitais metais atėjo į Burbiškes mokytojauti Kasparavičienė (Lietuvos lenkė) ir Kasparavičiūtė iš Jonaraisčio dvaro. Šios mokytojos lenkišką programą realizavo griežčiau. (...) 1926 m. valsčiaus viršaičio pastangomis Burbiškių mokykla nukelta į Krasnavą ir įkurdinta viršaičio namuose. Burbiškių kaimo ūkininkai užprotestavo ir savo vaikų į mokyklą neleido. Mėnesio pabaigoje į kaimą ateidavo policija, suimdavo visus tėvus, kurių vaikai nelankė mokyklos, ir surakinę geležiniais pančiais rankas varydavo į Seinus. Seinuose bausdavo pinigine bauda po 1 zl už kiekvieną praleistą dieną, gąsdindavo kalėjimu. Ta padėtis tęsėsi trejus metus. Burbiškiečiams nenusileidus, mokykla grąžinta vėl į Burbiškes, bet lenkiška“ („Seinijos gyvenvietės ir gyventojai“, p. 16).

Iš kitų šaltinių sužinome, jog Burbiškių gyventojai 1930 m. sausį pateikė prašymą „Ryto“ draugijos centrui, kad būtų įkurta lietuviška mokykla. Prašymą pasirašė 36 tėvai, mokyklos

vieta nurodyta pas M. Marcinkevičių, o ją lankyti turėjo 40–50 vaikų. Suvalkų apygardos mokyklų tarybos sprendimu (1930 07 10) šios mokyklos įkurti neleista (pagal P. Vitkauską). Apie lenkiškos mokyklos veiklą byloja įrašai iš „Vilniaus golgotos“:

„- 1931.09. po 1 d. Krasnovo valsčiuje prasidėjus 1931/1932 mokslo metams Bubelių, Burbiškių, Krasnovo ir Vidugirių valdinėse mokyklose, kurių didžioji dauguma lietuvių vaikai, gimtoji kalba nedėstoma (ten pat, p. 1073).

- Iki 1932.01.10 į [Burbiškių] gyventojų prašymus leisti jų sodžiuje lietuvišką mokyklą 1931/1932 mokslo metams atidaryta lenkiška mokykla, tačiau paskirtas mokytojas nė trupučio nemokantis lietuviškai (ten pat, p. 1137).“

Nepaisant to, kad mokykloje buvo mokoma vien lenkiškai, Šv. Kazimiero draugijos Burbiškių skyrius nuo 1929 m. turėjo savo bibliotekėlę (167 knygos ir daugiau), kuria naudojosi ir mokiniai. Matyt, remiantis šia literatūra su mokiniais buvo paruošta meninė programa su vaidinimu. Nepavyko nustatyti, kurio mokytojo rūpesčiu tai buvo padaryta ir kas iš tikrųjų paruošė programą, jeigu, kaip teigiama ankstesniame įrašė, mokytojas nemokėjo lietuviškai, tačiau eglutės programa vaikams įvyko: „1933.01.29 Burbiškių sodžiaus mokytojo rūpesčiu įvyko mokinių vakarėlis. Vaikai vaidino V. Plaušinaičio 4 veiksmų dramą „Sniego karalaitė“ ir scenos vaizdelį „Betliejaus prakartėlė“. Po to padainuota liaudies dainų. Vakaro rengėjas nenurodytas“ (ten pat, p. 1325).

ŠV. KAZIMIERO DRAUGIJOS SKYRIUS

Didžiausią darbą kultūros ir švietimo srityse Burbiškiuose nuveikė Šv. Kazimiero draugijos skyrius, kurį šiame kaime pavyko įkurti gana anksti, jau 1926 m. liepos mėnesį (anksčiau įkurtas tik Punsko skyrius): „1926 m. liepos apie 15 d.

Burbiškiuose įsteigtas Šv. Kazimiero draugijos skyrius, kuris ilgainiui turėjo apie 60 narių („Vilniaus golgota“, p. 390). Pirmas susirinkimas, kaip teigiama tame pačiame šaltinyje ir P. Vitkausko knygoje, įvyko tų metų spalio 2 d., o jo metu įsirašė į draugiją 30 žmonių. Iki skyriaus uždarymo 1936 m. Burbiškiuose įvyko 28 visuotiniai jo susirinkimai ir 41 valdybos posėdis. Dažniausiai rinkosi draugijos skyriaus nariai, kai buvo sprendžiami paminklo Vytautui Didžiajam statybos klausimai. Prieš skyriaus uždarymą jame buvo 109 nariai.

Burbiškių skyrius dalyvavo taip pat bendruose Seinų apylinkės skyrių susirinkimuose ir renginiuose, kasmet organizuojamuose bažnyčioje Šv. Kazimiero dienos minėjimuose (pirmas įrašytas šaltiniuose 1931 m. kovo 4 d.). Dažnai organizaciniai susirinkimai buvo jungiami su paskaitomis ir meniniais pasirodymais (apie juos vėliau). „Vilniaus golgotoje“ mažiau randame informacijos apie skyriaus valdybos sudėtį ir rinkiminiuosius susirinkimus:

„- 1935.01.12 Įvyko Šv. Kazimiero draugijos skyriaus metinis susirinkimas. Išrinkta valdyba, kurios pirm. J. Puniškis (ten pat, p. 1801).

- 1934.09.30 Šv. Kazimiero draugijos Seinų parapijos skyriai buvo sudarę bendrą vaidintojų ir choro sekciją. Jos valdyboje dirbo J. Maksimavičius, S. Petruškevičius ir J. Puniškis. Tą dieną ši sekcija Seinuose surengė viešą vakarą (ten pat, p. 1700).“

PASKAITOS

Į Burbiškius, kaip ir kitų kaimų skyrius, atvykdavo Šv. Kazimiero draugijos centro valdybos siunčiami instruktoriai, kurie teikdavo visokeriopą pagalbą tvarkant skyriaus dokumentus, atveždavo knygų ir spaudos į skyrių bibliotekėles, kartais demonstruodavo filmus ir skaitydavo paskaitas. Pagal P. Vitkausko surinktą medžiagą, Burbiškiuose tokių ar

kitokių paskaitų vyko: 1929 m. – 3, 1930 m. – 3, 1931 m. – 1, 1932 m. – 1 (minėjimas), 1934 m. – 1, 1935 m. – 2 (minėjimai). „Vilniaus golgotoje“ randame įrašus apie dviejų instruktorių atvykimą:

„- 1931.09.26 Šv. Kazimiero draugijos skyriuje lankėsi instruktorius A. Butrimas. Adomo Ramanausko bute įvyko skyriaus susirinkimas. Buvo net 4 paskaitos: apie Vytautą Didįjį, Šv. Kazimierą, Šv. Kazimiero draugijos tikslus, apie alkoholio žalą. Parodyti 4 filmukai. Iki tol skyrius buvo surengęs 12 vakarų (ten pat, p. 1080).

- 1934.07.29 Šv. Kazimiero draugijos skyriuje lankėsi tos draugijos instruktorius Kazimieras Umbražiūnas. Įvyko skyriaus susirinkimas, susirinko apie 50 asmenų, dalyvavo ir policija. Išklaustytos 2 paskaitos: „Bažnyčia ir Šv. Kazimiero draugijos skyrius“ ir „Praktiški patarimai nelaiminguose atsitikimuose“. Nutarta steigti sporto sekciją (ten pat, p. 1666).“

Aktyviai bendradarbiaudami su Seinų parapijos skyriais draugijos nariai iš Burbiškių dalyvavo Seinuose ruošiamuose renginiuose, kur buvo skaitomos paskaitos įvairiomis temomis. Viena iš jų, vykusiame 1934 m. sausį, paskaitą apie sodžiaus teatrus skaitė Burbiškių veikėjas Stasys Ragelis. 1932, 1933, 1934 m. Burbiškių gyventojai dalyvavo Seinuose vykusiuose Šv. Kazimiero dienos minėjimuose, kurie kasmet vykdavo kovo 4 d. Taip pat buvo Maironio minėjime (1932 10 23), paskaitose apie Darių ir Girėną, apie rašytoją ir visuomenininką J. Tumą-Vaižgantą (1933 08 13) (pagal „Vilniaus golgotą“).

MENINĖ IR KULTŪRINĖ ŠV. KAZIMIERO DRAUGIJOS SKYRIAUS VEIKLA

Kultūrinė, meninė Burbiškių skyriaus veikla buvo tikrai turtinga. Kaip ir kituose kaimuose, Burbiškiuose

dažniausiai jaunimas statė vaidinimus. Nemažai šio kaimo jaunuolių mokėsi Vilniuje, Vytauto Didžiojo gimnazijoje, kažkiek nelegaliai perėję per sieną lankė Lazdijuose veikusią Seinų gimnaziją – jie per atostogas taip pat prisidėdavo prie „viesųjų vakarų“ rengimo savam kaime arba bendradarbiavo su bendramoksliais ruošiant kultūrinius renginius kitose mūsų krašto vietovėse. Šaltiniuose bemaž niekur nepateikiamos vaidinimų režisierių, aktorių ar choristų pavardės, paprastai neminama, kokiose patalpose vykdavo kultūriniai renginiai ar skyriaus susirinkimai (be abejo, tai buvo ūkininkų trobos, o vasarą kluonai). Paminėta, kad dainininkų iš Burbiškių buvo ir aktyviai veikiančiam Bubelių chore, bet kiek konkrečiai, duomenų neturime. Minima ir Burbiškių skyriaus choro kuopelė. „Vilniaus golgotoje“ užrašyti šie renginiai:

„- 1928.07.22 Burbiškių skyrius suorganizavo vakarą, vaidino „Kurčią žentą“ ir „Užkerėtą Jackų“; monologas „Apie nosį“, deklamacijos (ten pat, p. 615).

- 1930.07.02 Š. Kazimiero vietos skyrius Burbiškiuose surengė vakarą. Vaidinta P. Mačiulio 3 veiksmų drama „Sugriuvęs gyvenimas“, dainavo choras (ten pat, p. 893).

- 1933.07.09 Burbiškiai. Atostogaujantys iš to krašto kilę moksleiviai Burbiškiuose surengė viešą vakarą. Vaidinta Juozo Cicėno 1 veiksmo drama „Pamurys“, sugiedotas Tautos himnas (ten pat, p. 1419).

- 1935.01.06 Šv. Kazimiero draugijos skyrius surengė viešą vakarą. Vaidinta K. Alytos versta 3 veiksmų komedija „Karolio teta“ (ten pat, p. 1795).

- 1935.02.10 Šv. Kazimiero draugijos Seinų parapijos skyrių artistų mėgėjų ir choro kuopelės Burbiškiuose surengė viešą vakarą. Vaidinta J. Židanačičiaus 3 veiksmų komedija „Moterims neišsimeluoti“, padainuota skambių dainų (ten pat, p. 1837).

Burbiškių LKD nariai su Seinų klebonu kun. Astasevičiumi prie kryžiaus, pastatyto 1936 m. Vytauto Didžiojo garbei

- 1935.08.31 Per atostogas suvažiavę moksleiviai Burbiškiuose surengė vakarą. Vaidino „Vilniaus rytojuje“ 1929–1930 m. paskelbtą iš lenkų kalbos verstą komediją „Kajetukas“. Po vaidinimo buvo liaudies dainų koncertas (ten pat, p. 1996).“

Po Šv. Kazimiero draugijos skyriaus uždarymo ypač jaunimas ir toliau stengėsi organizuoti kultūrinius renginius ar bent pasilinksminimus, tačiau visokeriopa veikla pasienio kareivių, policijos ir administracinės lenkų valdžios buvo griežtai varžoma:

„- 1938.12.26 Burbiškių kaime buvo daugiau negu 40 ūkininkų. Kalėdų antrą dieną Burbiškių jaunimas norėjo surengti lietuvišką vakarą. Darbo ėmėsi visa jaunuoliška energija. Deja, vakaras neįvyko. Valdžia vakarui nedavė leidimo (ten pat, p. 2819).

- 1939.08.06 Burbiškių kaimo lietuvių jaunimas daug kartų stengėsi surengti lietuvišką vakarą, bet vis negaudavo apskrities viršininko leidimo. Pagaliau pavykus gauti leidimą, vakaras įvyko rugpjūčio 6 dieną. Vaidinta „Idealus gyvenimas“ ir T. Daugirdo 1 veiksmo komedija „Tėtė pakliuvo“. Po

vaidinimų žiūrovai sugiedojo Tautos himną. Vaidinimui scena buvo papuošta lietuvių mergaičių tautiniais margumynais. Pasienio kareiviai su laikė šiuos asmenis: studentą Albiną Žukauską, Jozą Pauliukonį ir Šarką. Jiems surašyti protokolai, nes be leidimo atėjo į pasienio juostą (ten pat, p. 2990).“

AUKOS PAMINKLAMS. BURBIŠKIŲ KRYŽIAUS STATYMO VARGAI

Burbiškių gyventojai aktyviai prisidėjo prie mūsų tautos didvyrų atminimo įamžinimo. Aukojo savo lėšas lietuvių kareivių kapų tvarkymui ir paminklo statymui Rasų kapinėse Vilniuje:

„- 1928.12.05 Burbiškių sodžiaus 25 asmenys lietuvių kareivių kapams sutvarkyti Vilniaus Rasose suaukojo 12 lenk. auk. (ten pat, p. 649).

- 1928.03.15 Burbiškių sodžiaus 20 gyventojų paaukojo 10 lenk. auk. sinų dr. J. Basanavičiaus paminklui Rasose (ten pat, p. 565).“

Labai daug pastangų reikėjo įdėti Burbiškių gyventojams, kad įgyvendintų Šv. Kazimiero draugijos skyriaus sumanymą pastatyti paminklą Lietuvos didžiajam kunigaikščiui

Vytautui jo jubiliejinių 500-ųjų mirties metinių proga. Visą leidimų gavimo ir statymo, taip pat reikalavimų dėl įrašo lenkų kalba istoriją perteikia įrašai iš „Vilniaus golgotos“:

„- 1930.08.28 Įvyko Šv. Kazimiero draugijos skyriaus susirinkimas. Nutarta sodžiuje pastatyti paminklą Vytautui Didžiajam (ten pat, p. 912).

- 1931.11.14 Šv. Kazimiero draugijos skyrius 1930 m. norėjo pastatyti Vytautui Didžiajam paminklą, tačiau valdžios leidimą gavo tik 1931 m. rugpjūtį. 1931 m. lapkričio 14 d. paminklas, kainavęs 248 zl, buvo pastatytas (ten pat, p. 1102).

- 1932.12.04 Įvyko Šv. Kazimiero draugijos Burbiškių skyriaus susirinkimas. Svarstytas policijos reikalavimas Vytauto Didžiojo paminkle padaryti ir lenkišką užrašą. Išrinkti du atstovai nuvykti į Suvalkus ir apskrities viršininko įstaigoje paaikškinti, kad paminkle nėra vietos lenkiškam užrašui. Paprašyti raštininko reikalavimo dėl lenkiško užrašo. Neseniai paminklą piktadariai buvo apgadinę (ten pat, p. 1290).

- 1933.01.08 Įvyko Šv. Kazimiero draugijos skyriaus susirinkimas. Du skyriaus atstovai papasakojo apie lankymąsi Suvalkų apskrities viršininko įstaigoje. Apskrities viršininkas lenkiško užrašo Vytauto Didžiojo paminkle nereikalavo. Nutarta rūpintis tą paminklą pašventinti (ten pat, p. 1310).“

Išlikusi nuotrauka iš paminklo, kuris stovi iki šiol, šventinimo iškilmų.

PERSEKIOJIMAI

Nors 1921 metų Lenkijos konstitucijoje buvo užtikrinamos tautinėms mažumoms visokiausios teisės: mokymas gimtąja kalba, kultūrinė veikla, organizacijų steigimas..., reali okupuotos žemės gyventojų padėtis buvo visiškai kitokia. Apie tai randame labai daug liudijimų „Vilniaus

golgotoje“. Pateikiu be komentaro tuos persekiojimų faktus, kurie susiję su Burbiškių kaimu:

„- 1927 rugsėjo 30 d. Krasnavor valsčius padarė kratas 60 ūkininkų ir daugelį suėmė: (...) po žiaurių kratų suimti (...) Burbiškių k. Leškevičius 36 m., Kraužlys 58 m., Maksimavičius 22 m. (ten pat, p. 488).

- 1928 rugpjūčio mėn. Paliūnuose, Vidugiriuose ir Burbiškiuose lenkų žandarmerija tardė jaunimą dėl šaulių ir t. t., apie Lažduninką [turbūt Lažauninką], kuris kalbinęs jaunimą dėtis prie lietuviškųjų šaulių (ten pat, p. 612).

- 1929.01.21 Burbiškiai. Šiame kaime studentas iš Vilniaus Vaitiekus Subačius apie 18 val. skaitė paskaitą. Žmonių prisirinko pilna pirkia. Atvykę kareiviai įsakė susirinkusiems žmonėms išsiskirstyti. Dauguma žmonių iš susirinkimo nuėjo į šermenis. Deja, atskubėję kareiviai išvaikė visus, susirinkusius į šermenis žmones, net giedotojus (ten pat, p. 681).

- 1930.07.02 Apskrities švietimo inspekcija grasino [Burbiškių] tėvams už vaikų neleidimą į valdinę mokyklą skirti po 200 zlotų baudos, o negalint sumokėti po 30 dienų arešto (ten pat, p. 893).“

- 1931 m. sausio 18 d. Rašačiuose vyko viešas vakaras su vaidinimu. Po sugiedoto himno policija ypatingai tardė tarp žiūrovų esančius Burbiškių gyventojus (ten pat, p. 969).

„- 1934.02 apie 14–20 Suvalkų apskritis. Toje apskrityje suimti šie lietuviai: Seinų lietuvių našlaičių bendrabučio vedėja Sofija Čepulytė, Seinų skaityklos vedėjas Stanislovas Petruškevičius, Aradnykų sodžiaus gyventojas Juozas Maksimavičius ir Burbiškių sodžiaus gyventojas Stanislovas Ragelis. Suimtieji iš pradžių buvo kalinami Seinuose (ten pat, p. 1546).

- 1936.05.15–17 Suvalkų apskrities saugumo pareigūnai su valsčių policininkais darė kratas ir išsamius

tikrinimus šiuose Šv. Kazimiero draugijos skyriuose: Aradnykų, Bubių, Burbiškių, Klevų ir kt. Tikrinta skyrių dokumentacija ir bibliotekėlės. (...) (ten pat, p. 2191).

- 1936.06.17 Šv. Kazimiero draugijos skyriaus valdyba gavo ta diena datuotą Suvalkų apskrities viršininko raštą. Jame rašoma, kad Suvalkų apskrities viršininko įstaigos valdininkas 1936 m. gegužės 15 d. tikrino Šv. Kazimiero draugijos Burbiškių skyrių. Teigiama, kad skyriaus veikla politinė, agituoja prieš Lenkiją. Todėl skyrius likviduojamas (ten pat, p. 2224).

- 1936.08 apie 18 d. Neatsižvelgus į žmonių prašymus dėl Šv. Kazimiero draugijų skyrių sustabdymo, apskrities viršininkas pranešė uždaręs šiuos skyrius (...).“ Tarp 12 išvardintų minimas ir Burbiškių skyrius (ten pat, p. 2254).

„- 1936.09.19 Dėl Suvalkų apskrities viršininko uždarytų Šv. Kazimiero draugijos skyrių [tarp jų Burbiškių] Draugijos valdyba pasiskundė Balstogės vaivada. Iš tos įstaigos Draugija gavo raštą, kuriame reikalaujama dėl apeliacijos už kiekvieną skyrių sumokėti po 5 zl žyminio mokesčio (iš viso 60 zl). Pareikšta, kad per 14 dienų nesumokėjus reikalaujamo žyminio mokesčio tai bus išreikalaujama per iždinę su bauda už vėlavimą. Valdyba atsakė, kad Šv. Kazimiero draugija yra kultūrinė labdaros organizacija ir, vadovaujantis įstatymais, žyminio mokesčio mokėti neprivalėjo (ten pat, p. 2272).

- 1937.06.27 Tą dieną Burbiškių kaimo gyventojas Stasys Ragelis kreipėsi į valsčiaus viršaitį pažymos, kad jis yra ūkininkas. Tokią pažymą reikėjo pateikti notarui, norint patvirtinti žemės pirkimo aktą. Iš pradžių viršaitis prašomą pažymą žadėjo išduoti, tačiau, sužinojęs, kad S. Ragelis yra lietuvis, tokio liudijimo nedavė ir dar ėmė priekaištauti Rageliui dėl lenkų persekiojimo

Lietuvoje. Vėliau viršaitis pareiškė, kad tokiam liudijimui gauti esąs reikalingas policijos nuovados viršininko leidimas. S. Ragelis, pabuvęs valsčiuje ir policijoje, grįžo namo be pažymos, tikrai su žinia, kad gali skųstis Suvalkų apskrities viršininkui (ten pat, p. 2478).

- 1978.07.08 Vilnius. Konfiskuotas „Vilniaus žodžio“ 31 nr. už korespondencijas iš Kretuonių ir Burbiškių. Vietoj konfiskuotų išleistas 32 nr. be minėtų korespondencijų (ten pat, p. 2485).

- 1938.07.16 Tą dieną Punksko, Seinų apylinkių atostogaujantys studentai ir mokiniai surengė savo pašauktiems į darbo stovyklą draugams V. Gutauskui ir J. Maksimavičiui iš Burbiškių išleistuves. Susitarta, kad išleistuvės Navininkų kaime ūkininko J. Sendos sodyboje. Jo namas nebuvo pasienio zonoje. Pradėjus rinktis jaunimui, policijos nuovados viršininkas su kareiviais apsupo sodybą ir įsakė visiems išsiskirstyti. Policininkas ėmė stumdyti ir mušti Stasį Ragelį. Jį kaltino surengus nelegalų susirinkimą (ten pat, p. 2709).“

Persekiojimų tarpukariu Burbiškiai patyrė ypatingai daug. Tai susiję su tuo, kad šiame kaime gyveno veiklūs žmonės, tikri lietuviai patriotai, kad kaimas buvo priskiriamas pasienio zonai, kad jame buvo daug šviesuolių, kurie leido savo vaikus į lietuviškas gimnazijas, siekė įamžinti Lietuvos didvyrius. Gaila, kad garbingą praeitį prisimename dažniausiai tada, kai jau nelieta gyvų liudininkų. Jeigu visgi yra žmonių, iš pasakojimų dar žinančių kitų faktų apie Burbiškių tarpukario istoriją, būtų gerai, kad papildytų šį straipsnį ar ištaisytų klaidas ir netikslumus, kurie įsivėlė šaltiniuose arba jų interpretacijoje. Šis prašymas taikomas ir kitiems straipsniams, kuriuos parašiau ir dar žadu parašyti apie mūsų kaimų istoriją tarpukariu.

Gyvenimas, kai pasirenki širdimi

BOŽENA BOBINIENĖ

Neseniai nuaidėjo viena gražiausių ir įsimintiniausių mūsų krašte švenčių – Punsko Kovo 11-osios licėjaus abiturientų Šimtadienis. Kasmet šio renginio metu dar vienos laidos moksleiviai simboliškai išeina į gyvenimą. Jaunimą lydi jų mokytojai, tėvai, pakviesti svečiai, draugai, linkėdami kuo geresnių pasirinkimų ir laimės, skatinami, kad įgyvendintų savo svajones. Ketvirtokai, rengdami šventinę programą, sugrįžta trumpam į vaikystę, mokykloje praleistas dienas, dėkingumo žodžius skiria visiems, kas iki šios vietos juos vedė – ypač tėvams ir mokytojams. Tai, kas Šimtadienio vakarą tėra gražūs žodžiai ir deklavimas, baigus licėjų, tampa realybe: tu turi galimybę rinktis taip, kaip nori, kad tavo gyvenimas atrodytų. Žinoma, tai neįvyks iškart, suplojus rankomis. Svajonės pačios neišsipildo. Reikia ryžto, drąsos ir ištvermės, noro ir darbo, o tada nėra neįmanomų dalykų. Tačiau tai nereiškia, kad jauno žmogaus laukia tik išsižadėjimų ir kančios kelias. Šių metų Šimtadienį lydėjo A. de Saint-Exupéry nesenstančios ir gilios mintys. Viena jų: „Matyti galima tik širdimi. Tai, kas svarbiausia, nematoma akimis.“ Tik tada galima surasti tą tikrą laimę, už kurią esame pasirengę sumokėti kiekvieną kainą. Bet nesvarbu, kokia ji bus – visi pasirinkimai geri, nes jie bus tavo.

Šį kartą istorija apie Punsko krašte augusią merginą Lidą Pečiulytę. Kviečiu pasiskaityti apie jos pasirinkimus, kaip jai – Šlynakiemio kaimo vaikui, atsivėrė pasaulio durys.

Božena Bobinienė: Lida, panašiai kaip didžioji mūsų krašto jaunimo dalis, baigė Punsko Kovo 11-osios licėjų. Kur nuvedė tie „atsiveriantys platūs keliai“, apie kuriuos deklamuojama ir dainuojama per mūsų mokyklos Šimtadienį?

Lida Pečiulytė: Baigusi vidurinę mokyklą, įstojau į Balstogės universiteto Kognityvinių mokslų fakultetą. Tai sritis, susijusi su psichologijos, sociologijos, dirbtinio intelekto klausimais. Tiesa, bakalauro kurse įgijome tik bendras žinias, bet tai labai įdomi studijų programa, visapusiškai nagrinėjanti asmens sąmoningumą. Tačiau manau, kad jaunam žmogui, kaip man tada, sunku dar šituos dalykus tinkamai įsisavinti, suprasti, priimti ir pritaikyti.

Išvis baigus licėjų norėjau studijuoti žurnalistiką. Man sekėsi lenkų kalba ir labai mėgau rašyti tekstus. Bet suabejojau savo jėgomis dėl nuotolio nuo gimtų namų, nes artimiausia mokykla buvo Olštine. Be to, Balstogėje jau gyveno mano sesė, tad buvo kažkaip smagiau ir ramiau būti su ja, kaip man tada atrodė, dideliame mieste. Taigi, čia studijavau. O paskutiniaisiais mokslų metais kartu su viena pažįstama išvykau pagal ERASMUS programą į Portugaliją. Ten gyvenau metus laiko, nors planuota buvo likti tik pusei metų.

B. B.: Įdomu, kas paskatino keisti tą planą.

L. P.: Manau, susižavėjimas atvira pasauliu. Man tai buvo visiškai naujovė: pirmą kartą skridau lėktuvu, o kita, anksčiau nematyta šalis padarė man didžiulį įspūdį, viskas mane stebino ir žavėjo! Gyvenome nedidelėje vietovėje netoli Lisabonos. Taigi – arti oro uosto. O mes, studentės, negalėjome tokios progos praleisti (šypsosi).

Visos paskaitos skaitytos portugalų kalba, o nei aš, nei mano draugė jos nemokėjome. Tačiau dėstytojai buvo mums atlidūs, leido savarankiškai mokytis ir atsiskaityti anglų kalba. Galėjome, aišku, stengtis išmokti tą portugalų kalbą, bet mums, jaunoms merginoms, ne tai buvo galvose (juokiasi). Turėjome daugiau laiko, oro uostą po nosimi – tad kiekvieną savaitgalį kur nors išskrisdavom. Prieš mus buvo platus pasaulis! Išvažiavau iš Šlynakiemio kaimo, iš Balstogės, iš Lenkijos – vadinasi, galima ir įmanoma! Puiku!

B. B.: Suprantu, kad lėšų per daug neturėjote. Taigi, kaip atrodė jūsų kelionės?

L. P.: Gaudavome mainų studentų stipendiją, o tada, kai aš gyvenau Portugalijoje, pragyvenimo išlaidos šioje šalyje nebuvo didelės, tad pinigų turėjau pakankamai, kad galėčiau susitaupyti ir kelionėms. Dėl to ir nusprendžiau, kaip jau minėjau, pusės metų pobūvį pratęsti ir kuo efektyviau pasinaudoti galimybėmis.

Planavome skrydį vos ne kiekvieną savaitgalį. Mano bendrakeleivė

Portugalija, Lagos miesto pakrantės prie Atlanto vandenyno

buvo šiek tiek už mane vyresnė ir daugiau patyrusi keliautoja, taigi aš jaučiausi saugiai. Susikraudavom daiktus į kuprines ir vykdavom vis į kitą šalį. Per tuos metus aplankėm gal pusę Europos, o aš vis stebėjausi ir žavėjausi, kad taip galima gyventi. Ir nesvarbu, kad kartais kelionės būdavo varginančios, tekdavo nakvoti oro uostuose ir panašiai...

Nepasakodavau apie tai mamai, tik jau sugrįžus prasitardavau, kokiomis sąlygomis lankydavau tą didelį pasaulį (šypsosi). Suprantu, kad ji labai išgyveno tą mano pirmą išvyką toli nuo namų. Todėl džiaugiuosi, jog ir ji galėjo mane Portugalijoje aplankyti ir įsitikinti, kad viskas yra gerai ir nėra reikalo bijoti.

B. B.: Vadinasi, ERASMUS studentų mainai yra įdomi patirtis.

L. P.: Žiūrint, ką dalyvaudamas nori patirti. Išvykusi į tolimą šalį, pajutau studentišką laisvę ir laimę. Mano pasirinkta mokslų sritis

nebuvo sudėtinga, tad galėjau sau leisti keliauti, bet žinau, kad ne visada taip būna. Mano pažįstamas tame pačiame Balstogės universitete studijavo tiksluosius mokslus ir jis, deja, negalėjo taip atsipalaiduoti, kaip kad aš.

B. B.: Bet kita vertus – kelionės taip pat lavina.

L. P.: Be abejo. Pakeliavusios su drauge, pažinome kitų kraštų kultūrą, įpročius, architektūrą, klimatą, kraštovaizdį, lavinome anglų kalbą. Tai labai praplėtė mūsų akiratį ir mus supančio pasaulio supratimą. Įgijome turizmo patirties – susitikdavome su pažįstamais ar naujai sutiktais žmonėmis ir dalindavomės savo įspūdžiais, kur verta nuvykti, ką lankyti, už kokias kainas.

B. B.: Tačiau vieną dieną reikėjo sugrįžti į savo universitetą...

L. P.: Grįžus į Lenkiją po visų kelionių, nelankius ištisus metus universitete paskaitų, iškart turėjau

apsiginti savo bakalauro darbą, tad buvo šiek tiek sudėtinga tinkamai pasiruošti. Bet pavyko. Balstogėje nusprendžiau, kad dar nenoriu važiuoti namo. Paragavusi didelio pasaulio, pamaniau, kad esu pajėgi ir pasiruošusi pradėti studijuoti žurnalistiką Vroclave. Juk visada norėjau eiti ta kryptimi.

B. B.: ...be to, jau nebaisu buvo studijuoti „toliau nuo namų“.

L. P.: Taip, dabar jau norėjau kuo toliau (juokiasi). Įstojau. Išvažiavau į Vroclavą. Ten buvau metus laiko, nes 2020 metais prasidėjo COVID-19 pandemijos apribojimai ir buvome priversti išvykti į savo gyvenamąsias vietas. Po pusės metų grįžau vėl į Vroclavą ir pateikiau dokumentus kitai ERASMUS programai, šį kartą į Graikiją.

B. B.: Vėl su pažįstamais?

L. P.: Norėjome išvykti kelios merginos kartu, bet buvome išsklaidytos į skirtingas šalis. Graikijoje buvau pusę metų. Mokslai vyko panašiai, kaip ir Portugalijoje, taigi, nebuvo jų labai daug. Tai buvęs pandemijos laikotarpis, tad paskaitos vyko nuotoliniu būdu. Taigi, vėl buvo laiko kelionėms.

B. B.: Kaip kelionėms? Juk buvo COVID-19.

L. P.: Na, ne iš karto (juokiasi). Pirmus kelis pobūvio mėnesius negalima buvo net pajudėti iš miestelio, kur gyvenau. Norint kur išeiti iš namų, reikėjo tai registruoti specialiose kortelėse. Žinoma, niekas to netikrino, bet žinojau, kad kiekvienu metu tarnybos gali pareikalauti. Taigi, judėjimas buvo labai apribotas. Ilgainiui Graikija ėmė pamažu išleisti žmones už jų namų ribų ir taip atsirado galimybė

aplankyti kai ką daugiau. Susibūrėme didesnę grupę, susipažinau su panašiai kaip aš aistringais keliautojais, susitikdavom, nusprenddavom, į kurią pusę vykstam, ir taip kartu pusmetį naršėme visą Graikiją.

B. B.: O kaip su mokslais?

L. P.: *Pasibaigus ERASMUS laikotarpiui, grįžau į Vroclavą, parašiau diplominį darbą ir įgijau magistro laipsnį.*

B. B.: Suprantu, tai vis dar nebuvo laikas sugrįžti į savo kraštą.

L. P.: *Ne... išvykau į Ispaniją. Dar kartą pagal ERASMUS programą, bet šį kartą mainai buvo susiję tiksliai su straipsnių rašymu. Norėjau išbandyti jėgas reklamos (tekstų) kūrimo srityje (angl. copy-writing). Turėjau galimybę dar iš Vroclavo universiteto išvykti, ir aš ta proga pasinaudojau, gyvendama pusę metų Ispanijoje. Tai buvo lyg stažuotė, susijusi tiesiogiai su mano studijų kryptimi.*

B. B.: Keliavai kaip ir ankstesniais metais?

L. P.: *Na, su Ispanija buvo visiškai kita patirtis. Man ši šalis nepatiko. Jos gyventojai nebuvo tokie atviri kaip Portugalijoje ar Graikijoje, nemėgo, jei kalbėjai ne jų kalba. Gyvenau Madride, sostinėje, kur atrodė, kad anglų kalbą dauguma žmonių moka ir sugeba ja bendrauti. Tačiau jaučiau, kad visi vengė ją vartoti, o buvo linkę kalbėti tik ispaniškai. Galbūt sutikau tik tokius gan uždarus, konservatyvius žmones ir dėl to mano toks įspūdis. Taigi, Ispanijoje ilgai neužtrukau.*

(Bus daugiau)

O gal esė?

JURGITA STANKAUSKAITĖ

Šį kartą labai rimtai susimąčiau, kuo nustebinti „Aušros“ skaitytojus. Savo kūnu teko patirti liūdniausio metų mėnesio poveikį. (Bent jau taip sakoma, tai gal pats žinojimas turi didesnę įtaką, nes kuo gi gali būti kaltas vargšas sausas?) Ir šį bei tą prisiminiau. Labai svarbaus, reikalaujančio mūsų dėmesio, asmeninių apmąstymų.

Visai neseniai teko maloniai pasikalbėti su kraštiečiu, kuriančia šį tą meniško apie Punsko kraštą. Nepasakosiu smulkiai apie kūrinio koncepciją, kadangi tai gali padaryti tik jo autorė. Galiu atskleisti mažą dalelę džiaugsmo, kad ateis laikas ir mums išvysti aukšto lygio kūrinių. (Na, štai, o gal šia informacija Jumyse sudirginau smalsumo geną?) Tarpusavyje dalydamosi žodžiais paleidom smagių replikų apie mūsišką šnektą. Ir žinote, kas įdomiausia? Naujoji karta sukerta su manimi rankomis dėl rašymo, tuo labiau kalbėjimo sava šnektą. Mat jie domisi tik tuo, kas jiems tikrai aktualu ir artima. O jiems artimas savo šnektos laisvas vartojimas, dėl kurio yra susilaukę neigiamų komentarų. Žinokite, jie puikiai supranta, kad savo kalbą šiukšlina naujadarais ir kitos kalbos intarpais, bet tai neišvengiama. Pasiklausykime aplinkinių – nuo vyriausių iki jauniausių. Jeigu Tu, skaitytoja, nori savo kalbą padaryti tobulą, priminsiu, kad jau kažkada gyveno toks Sizifas. Mes privalome priimti kartų kaitos atspalvius. Negrįšime atgalios ir netapsime šekspyrais. Tiek savo informaciniame portale, tiek Lietuvos televizijoje jaunoji karta nesigėdija, priešingai,

didžiuojasi galintys viešai kalbėti savo tarme. Tai juos daro išskirtinius, stipresnius, labiau suartėjusius su tautiečiais, gebančius laisvai vartoti seną šnektą, ne taip kaip jų bendraamžiai Lietuvoje, galintys jos pasiklausyti (duok Dieve!) kai-me pas močiutę.

Senus metus palydėjau maloniais pokalbiais su jaunimu, o naujuosius pasitikau su labai nemaloniais žiniomis iš mokyklų gyvenimo. Traukiant temas iš kitos srities, sužinojau, kad jose vis dar gyvos patyčios. Ir labai vilnuosi, kad tai nėra populiaru. Tiesą pasakius, buvau tikra, jog šis skaudus dalykas kiek nuslopintas, tačiau bergždžiai tikėjau blogos situacijos pagerėjimu. Aplinkinių šnektos ir kalbos viešojoje erdvėje apie nepaprastai sumanų, kultūringą ir supratingą mokyklinio amžiaus jaunimą yra tik gražus paviršius realybei nuslėpti. Mes kalbame apie visokias mažumų problemas, bet kodėl neličiame gyvenimiškai svarbių problemų? Kas norės gyventi toje vietoje, kuri pažeistą žmogų purto iki gyvo kaulo? Kaip tokią sielą išgydyti, kai psichika daužoma visam gyvenimui? Kodėl nematome problemų, kurios šiais laikais yra tokios aktualios ir neaplenkia mūsų mažos bendruomenės? Patyčios iš niekur neatsiranda. Jos turi šaknis. Dažnai ištakų reikia ieškoti pirmiausiai tėvuose. Tai mes, tėvai, į vaikų lūpas sudedame savo kalbėjimo manieras, pamėgtas apkalbas, nekaltus pasišaipymus iš kaimyno. Nieko naujo nepasakysiu, teigdamas, kad vaikai viską girdi, mato ir fiksuoja. Dabar esame tokie atviri,

kad į suaugusiųjų pokalbius įleidžiame vaikus, nesislapstydami su liečiamomis temomis, keiksmazodžiais ar paskalomis. Nuoširdžiai užjaučiu patyčias išgyvenančius. Storą odą užsiaugina pavieniai žmonės. O kaip egzistuoti likusiems? Juk ir jie nori GYVENTI.

Žiemos atostogos aukščiau minėtiems – tai išganymo laikas. Nereikia eiti į mokyklą ir kas dieną kentėti kelių valandų sudėliotos dienotvarkės. Skaudi tema, kuri niekaip nepaleidžia.

Pradėkime iš naujo. Šiek tiek kitaip.

2025-ųjų žiemos atostogos turėtų vadintis šiek tiek kitaip. Pavasario arba priešgavėnio poilsio laikas. Rimtai norėtusi Morę iškimšti ir sudeginti, o po to prisinešti išdžiūvusios malkos ir išsikepti dešrelių. Nesinori, bet liežuvis pats raitosi paburbėti, kaip darydavo močiutės: „Nu jau kas kur matė, kad sausin tep būtų šilta! Iki dešim laipsnių šilumos! Išaini, tai kvepia kap pavasarį. Norbi stverkis grėblio ir aik daržuko žamės pūrcyc. Nežinau, ar man ausysa, ar cikrai jau vieversį girdėjau! Gervį tai cikrai, alia vieversį? Paci sau nevierinu.“

Žiemos atostogos vaikams siejasi su smagumais ant sniego. Akivaizdu, kad šiemet jiems neteks paragauti saldaus slydžio nuo kalniuko. Ne be reikalo miestuose vaikai gali prasmingai praleisti laiką su menu, rankų darbais, sportu, muzika ir pan. susijusiuose užsiėmimuose. Miesto vaikai neturi ką veikti lauke. Kaime padėtis kiek geresnė. Didesnis plotas, vaikiškos fantazijos proveržiui erdvės netrūksta (nebent esame vaiką pripratinę prie išmaniųjų įrenginių ir šis mieliau nosį panardina į ekraną). Sakoma, kad žiema persistūmė. Visgi turime akivaizdų įrodymą, kad klimatas keičiasi, šyla, o mes – neaišku, kiek laiko turėsime tikrus lietuviškus orus. Dar truputį, ir anglišku

orų nereikės ieškoti Šiaurėje. Metų laikai susilieja kaip tas purvinas Andrinių vakaro vaškas (nagi, jau ir man švenčių ritualai maišosi...).

Nutiško vaško ir ant sausio 27-osios, kuomet Lenkijos televizija transliavo Tarptautinės Holokausto aukų atminimo dienos iškilmes. Praėjo 80 metų nuo Aušvico koncentracijos stovyklos kalinių išlaisvinimo dienos. Į šias iškilmes atvyko 50 pragarą išgyvenusių liudininkų. Minėjimas buvo labai jaudinantis, ypač buvusių kalinių skaitytos kalbos. Po to buvo rodomi anksčiau filmuoti vaizdo įrašai su masinių žudynių kankiniais.

Nustebino mane tai, kad šis minėjimas praėjo labai tyliai. Net ir mūsų informaciniame tinkle pasiilgau platesnių aprašymų, liudininkų prisiminimų. Jeigu šio pragaro nepatyrė mūsų krašto žmonės, ši istorijos dalis neturėtų būti primiršta.

Kelerius metus trukusi, nacių vykdyta žmonių selekcija su visais su ja susijusiais žiaurumais primena, prie ko gali privesti karo beprasmiškumas, pakantumo kitoms tautoms trūkumas, amoralumas... tiesiog nužmogėjimas. Ar įsivaizduojate, kiek turėtume istorijų, jeigu visi tie, kurie nekaltai žuvo stovykloje, būtų išgyvenę? Kiek jie būtų galėję papasakoti apie nacių sistemos žiaurumą? Gal tada istorija būtų pakrypusi kita linkme? Galbūt nebūtų buvę trėmimų, nebūtų buvę...

Nors sovietai ir išlaisvino pasakutinius Aušvico koncentracijos stovyklos kalinius ir visiškai atsitiktinai atvėrė pragaro vartus, nutraukdami per ilgai vykdomus nusikaltimus prieš žmoniją, visgi patys sukūrė panašią sistemą, traukiniais išvežusią tūkstančius lietuvių.

Atsiminkime, kad ir mūsų rašytojas Balys Sruoga turėjo nelaimę patekti į koncentracijos stovyklą Štuthofe. Tai nereikia, kad jis mažiau matė nei tie, kurie

kalėjo Aušvice. Dabar mums nereikia lyginti vietų ir nusikaltimų. Dabar reikia turėti griežtą nuomonę apie pasaulyje vykdomų nusikaltimų mastą, jų egzistavimą civilizuotame pasaulyje.

Visai netoli – Ukrainoje – užsitęsęs karas yra pavyzdys, kad nusikaltimai prieš žmones, prieš civilius, skaudinamus, prievartaujamus, kankinamus vaikus, tėvus ir senelius šiuolaikiniame pasaulyje vyksta. Šiandien. Dabar. Šiuo metu. Kiek keista, kad jau pripratome nugirsti vieną ar kitą informaciją iš pietuose vykstančio karo.

Mūsų seneliai yra pasakoję, kad šiame krašte vykęs karas irgi nenutraukė įprastos žmonių gyvenimo tėkmės. Reikėjo prie daug dalykų prisitaikyti, bet žmonės toliau tuokėsi, gimdė vaikus, visokiais būdais siekė vaikų švietimo, sugebėjo rasti galimybę pasilinksminti, surengti vakarėlį... Tačiau jie neužmiršo. Jie iki gyvenimo pabaigos vis pasakojo ir pasakojo. Žinojo, kad tai jie yra praeities liudininkai, o mes tik klausytojai, bet turintys galimybę žodį atsiminti, užrašyti, perduoti kitiems ir neleisti istorijai pasikartoti.

Pasakojimai apie Aušvico stovyklą šiandien skamba labai nežemiškai, tačiau naujomis formomis medijose skelbiami prisiminimai duoda viltį, kad jauniausieji suvoks, jog pasaulis nėra tik toks gražus ir spalvotas, kokį rodo socialinių tinklų žvaigždės. Jame tiek daug apgaulingų pinklių, kad pačiam kartais sunku atsispirti.

Pasaulis buvo, yra ir bus įvairus. Tiek tas tikras, tiek tas virtualus. Turiu viltį, kad neateis laikas, kai praeities juodi šešėliai bus nuspalvinti baltai, o mes kaip tos kvailos avys neteksime proto ir patikėsime vilku avies kailyje. Nepatinka man nuvalkiotos frazės, bet šiuo atveju kitokios nerandu. Ji geriausiai atspindi didelę dalį to, ką šiame tekste (o gal esė?) išdėsciau.

Nauji lietuvių kultūriniai renginiai ir edukacijos Seinuose

Vysk. Antano Baranausko fondas „Lietuvių namai“ Seinuose kartu su Varėnos raj. Marcinkonių daugiaviečių centru nuo 2024 m. gruodžio 1 d. įgyvendina Europos Sąjungos pagal 2021–2027 m. Interreg VI-A Lietuva–Lenkija bendradarbiavimo programą iš dalies finansuojamą projektą „Pasienio bendruomenių kelias į gerovę“ („Path of Cross-border Communities to Wellbeing“ LTPL00311). Projekto tikslas yra padėti Seinų ir Marcinkonių regionų gyventojams, atsižvelgiant į jų poreikius, įgyvendinti svarbias, pasienio bendruomenių gerovę didinančias veiklas bei stiprinti žmonių tarpusavio ryšius ir tarptautinį bendradarbiavimą. Jo metu bus įgyvendinamos šios veiklos:

1. Edukaciniai užsiėmimai (rankų darbų, muzikos ir teatro), skirti Seinų ir Marcinkonių krašto vaikams, suaugusiems bei brandaus amžiaus žmonėms.

2. Keturios bendros akademijos (dvi Seinuose ir dvi Marcinkonyse), skirtos išmokyti įvairių amatų ir įgyti gebėjimų, susipažinti su savanorystės idėja ir užmegzti tarptautinius ryšius.

3. Trys bendri „Kiemų festivaliai“ (du Seinuose ir vienas Marcinkonyse), skirti suburti vietos žmones ir stiprinti draugystę tarp projekto partnerių regionų.

Seiniškiai praturtės nauja koncertų salės įranga „Lietuvių namuose“ (scenos ekranu ir projektoriumi, scenos apšvietimu, mikrofonais, kėdėmis), moteriškais lietuvių tautiniais kostiumais (12 komplektų) bei būrelių darbo priemonėmis.

Projekto trukmė 12 mėnesių (nuo 2024 12 01 iki 2025 11 30). Bendra

projekto vertė 157.333,00 eurai, ES finansavimas – 125.866,39 euro.

Š. m. sausio 31–vasario 2 d. Marcinkonyse vyko I įgūdžių akademija. Dešimties asmenų komanda iš Seinų krašto drauge su partnerių bendruomenės atstovais intensyviai mokėsi drožybos, vilnos vėlimo, keramikos. Šiuo metu kviečiame į II įgūdžių akademiją, kuri suplanuota š. m. kovo 21–23 d. „Lietuvių namuose“ Seinuose. Programoje:

- Kiaušinių marginimo vašku dirbtuvės, kurių metu bus galima susipažinti su tradiciniais margučių raštais, ornamentų bei spalvų simbolika ir išmokyti marginimo vašku subtilių (kaip tinkamai paruošti kiaušinių, kad verdant nesuskiltų, kokių veiksmų imtis, kad piešiami raštai dailiai išsiliėtų). Margutis – pagrindinis Velykų akcentas. Ant lukšto vašku atlikti taškeliai ir brūkšneliai virsta magišką reikšmę turinčiais ženklais. Užsiėmimus ves Laima Gegužytė-Saviščvienė – meno kūrėja ir sertifikuota amatų meistrė.

- Seminaras „Mažo biudžeto renginių dirbtuvės“. Jo metu sužinosime, kaip turint nedidelį biudžetą sukurti „vau“ efektą, kokiais būdais viršyti žiūrovų lūkesčius, kokioms smulkmenoms skirti daugiausia dėmesio, kad nustebintume šventės dalyvius ir sukurtume nepamirštamą renginio atmosferą. Seminaro medžiaga bus pateikiama teorinės paskaitos, individualių ir grupinių praktinių užsiėmimų bei diskusijų formomis.

Mokymų temos:

1. Renginių įvairovė ir tendencijos.
2. Renginio formatas, idėja ir tikslas.
3. Renginio scenarijus, režisūra ir darbų planas.

4. Renginio biudžeto planavimas.

5. Mažos, bet svarbios renginio organizavimo detalės.

6. Renginio akcentas: kur galima sutaupti, o kur taupyti nederėtų.

7. Planas B.

8. Nuo planavimo iki realizacijos: komandos formavimas, erdvės, maistas, vedėjas, technika ir kt.

9. Paskutinės minutės pasitikrinimas prieš renginį.

10. Užduočių ir atsakomybių pasidalijimas renginio metu.

11. Renginio tradicijos ir išliekamoji vertė.

Seminarą ves Tadas Montrimas – teatro, renginių ir reklamų režisierius, aktorius, teatro pedagogas.

- Šilko tapybos edukacija „Vitražo tapybas“ – puiki galimybė norintiems geriau pažinti ir praktiškai išbandyti tapybą ant šilko, daugiau sužinoti apie šilko atsiradimą bei pasinerti į svaiginantį šilko ir spalvų pasaulį. Šiai edukacijai nereikia jokio išankstinio pasiruošimo ar dailės žinių. Motyvą piešiniui galėsite pasirinkti iš pasiūlytų variantų bei vedami šilko tapytojos patarimų, patys nusitapsite – vitražą, puošnią, spalvingą ir ryškią namų interjero ar aplinkos detalę. Edukaciją ves Estela Žukauskienė – technologijų mokytoja, kūrėja ir parodų autorė iš Kauno, jau daugiau nei 20 metų puoselėjanti įvairias rankų darbo technikas.

Vietų skaičius ribotas, tad privaloma registracija (iki kovo 17 d.)

tel. 87 51 62 908,

admin@ltnamai.sejny.pl

arba asmeniškai „Lietuvių namuose“.

Interreg

Bendrai finansuoja
EUROPOS SĄJUNGA

Lietuva – Lenkija

2024 metų demografiniai rodikliai

EUGENIJA PAKUTKIENĖ

Žmonija laikui bėgant keitėsi. Pažvelkime į senas nuotraukas. Dėl skurdesnio anuometinio gyvenimo matyti, kokie išvarginti žmonių veidai ir jau 60-mečiai senyvai atrodo. Dabar geresnės gyvenimo sąlygos, veidai ne taip greit raukšlėjasi, sensta, turi įtakos genetinis paveldimumas ir aplinka.

Pasak „SpeakingOfWomenHealth“, sendamas kiekvienas žmogus renkasi savo gyvenimo būdą, mėgstamą veiklą, sveikatos priežiūrą (reikia reguliariai mankštintis, kad išlaikytume tinkamą kūno svorį, ir nepamiršti medicininių patikrinimų).

2021 m. vasarą žurnale „The Lancet“ paskelbtas tyrimas parodė, kad vyrai labiau patiria senėjimo procesą nei moterys. Taip yra dėl normų ir lyčių vaidmenų. Tyrimo autoriai išanalizavo 18 šalių gyventojus, vertindami senėjimo komfortą pagal penkis pagrindinius požymius: sveikatą, saugumą, lygybę, įsitraukimą ir produktyvumą.

Sam Jeng Moon, psichologė, Taylor's universiteto (Malaizija) vyresnioji dėstytoja, pasidalijo mintimis, kaip pasiekti „sėkmingą senėjimą“. Senėjimo procesas yra individualus. Jis priklauso nuo daugelio veiksnių: genetikos, mitybos, aplinkos ir kt. Tačiau kalbant apie sėkmingą senėjimą, labai svarbu suprasti, kad tai nėra tik fizinės būklės ar išvaizdos palaikymas. Tai taip pat susiję su psichologine gerove ir gyvenimo kokybe. (Pagal [da\) Vieni sulaukia gilios senatvės, kitiems nepavyksta...](https://ve.lt/gyvenimas/sveikata/sekmingas-senėjimas-ka-reiskia-si-savoka-ko-ke-pagrindiniai-zingsniai-i-tai-ve-</p>
</div>
<div data-bbox=)

Pasaulyje žmonių vis daugėja. 2024 m. jų skaičius padidėjo 71 mln., o Naujųjų Metų dieną (2025 m. sausio 1-ąją), kaip skelbiama, buvo 8,09 mlrd. Šiuo metu daugiausia gyventojų yra Indijoje (1,4286 mlrd.) ir Kinijoje (1,4257 mlrd.), trečiąją vietą užimančios Jungtinės Amerikos Valstijos teturi 340 mln.

Daugelyje Vakarų, Vidurio ir Rytų Europos šalių gyventojų skaičius kasmet mažėja. Neigiamas natūralusis prieaugis yra Lietuvoje, Latvijoje, Estijoje. Kol kas gyventojų dar daugėja Šiaurės Europos kraštuose: Norvegijoje (0,4 % per metus), Švedijoje (0,29 %), Suomijoje (0,04 %), Danijoje (0,14 %), Didžiojoje Britanijoje (0,22 %).

Lietuvoje 2024 m. buvo apie 2,6 milijono gyventojų. Nuo 2020-ųjų šalies gyventojų skaičius mažėja. Prognozuojama, kad ir toliau mažės. Surašymo duomenimis, 2021 12 21 Lietuvoje gyveno 2,81 mln. žmonių: 84,6 % lietuvių, 6,5 % lenkų, 5,0 % rusų, 1,0 % baltarusių, 0,6 % ukrainiečių, 0,1 % žydų, 0,07 % totorių, 0,1 % nenurodė tautybės.

Lenkijoje yra apie 37,3 mln. gyventojų. Būdingas mažas gimstamumas ir migracija. Per metus vidutiniškai gimsta 295 595 vaikai, miršta 419 270 žmonių.

2024 m. Suvalkuose gyveno daugiau kaip 68 035 žmonės. Pagal gyventojų skaičių tai antras miestas Palenkės vaivadijoje (po Balstogės), taip pat 50-as Lenkijoje. Įdomumo dėlei: Suvalkuose 1827 m. gyveno

3753 žmonės, o po 40 metų, t. y. 1872 m., jau penkiskart daugiau – 19 899. Tada jau Suvalkai buvo ketvirtas pagal gyventojų skaičių miestas Lenkijos karalystėje.

PUNSKO VALSČIUJE

2024 m. gruodžio 31 d. duomenimis, Punsco valsčiuje buvo 4014 (4231*) gyventojų, iš jų – 1179 (1222) Punsco miestelyje. 2024 m. mirė 49 (58) valsčiaus gyventojai: 24 (31) vyrai ir 25 (27) moterys. Mirusiųjų skaičius toks pats buvo ir 2023 m. Praėjusiais metais įregistruotos 9 (19) santuokos. Tai labai nedaug, ypač lyginant su rekordiniu santuokų skaičiumi 2021-aisiais, kuomet norą gyventi kartu pareiškė net 32 poros. Penkiasdešimt bendro gyvenimo metų pernai sukako 11 (11) porų. Gimė tik 18 (48) vaikų: 10 (25) berniukų ir 8 (23) mergaitės. Taigi, pakartotas 2021 m. mažiausio gimstamumo rekordas, kuomet irgi buvo tik 18 naujagimių (mažiausiai per 25 metus!). Naujagimiams tėvai suteikia daugiausia tarptautinius vardus.

Tarp valsčiaus ilgaamžių gyventojų toliau dominuoja moterys. Pati vyriausia yra Punsco gyventoja, gimusi 1926 m., kuriai šiemet sukaks 99-eri. Vos metais už ją jaunesnės yra dar keturios valsčiaus senolės.

2024-aisiais valsčiuje įregistruota 13 naujų įmonių.

Pagal www.punskas.pl

SEINŲ MIESTE

Kadangi dabar daug keliaujama, išvykstama kuriam laikui arba visam, per metus vėl šimtu gyventojų

sumažėjo, tiek išsiregistravo. Seinų mieste 2024 m. gruodžio pabaigoje gyveno 4724 žmonės (2504 moterys ir 2220 vyrai). Gimė 24 vaikai: 13 berniukų ir 11 mergaičių. Tiek pat vaikų gimė ir prieš 4 metus. Praėjusiais metais mirė 69 asmenys: 35 moterys ir 34 vyrai, o prieš 4 metus – žymiai daugiau, 80 žmonių.

Naujagimių dosnūs buvo 2015 (32 vaikai), 2016 (35), 2017 (41), 2018 (40), 2019 (37 – 12 mergaičių ir 25 berniukai) ir 2021 (37) metai, o 2022 m. Seinuose gimė vos 27 vaikai (11 berniukų, 16 mergaičių), net 10 mažiau nei 2021 (pandemijos) metais.

Per penkmetį daugiausia gyventojų mirė 2020 m. Tuomet buvo Seinų mieste išregistruota 80 žmonių (37 moterys ir 43 vyrai). Ankstesniais metais mirusių gyventojų buvę mažiau: 2019 m. – 69 (35 moterys ir 34 vyrai), 2018 m. – 66, 2017 m. – 70, 2016 m. – 71, 2015 m. – 53. 2022 m. Seinų mieste mirė panašiai tiek žmonių, kaip ir metais anksčiau – 62 (37 moterys ir 25 vyrai).

Natūralusis prieaugis Seinų mieste išlieka neigiamas. Nors gimstamumas padidėjo, bet gimusiųjų beveik triskart mažiau nei mirusių žmonių.

Seinų mieste vyriausi žmonės gimę 1921 m. – 1 moteris, 1922 m. – 1 moteris, 1923 m. – 1 vyras, 1925 m. – 1 moteris ir 1 vyras, 1926 m. – 1 moteris ir 1 vyras, 1928 m. – 3 moterys ir 1 vyras.

2024 m. auksines vestuves atšventė 21 sutuoktinių pora (palyginimui: 2021 m. – 13, 2020 m. – 7, 2019 m. – 11 porų).

Duomenis pateikė Seinų miesto valsčiaus civilinės metrikacijos įstaigos inspektorė Dorota Łozińska.

SEINŲ VALSČIUJE

2024-ųjų demografiniai rodikliai panašūs ir kaimuose. Seinų valsčiaus kaimuose (48) gyvena 3854 žmonės (1872 moterys ir 1982 vyrai). Seinų valsčiaus gyventojų apskaitos skyriuje įregistruota 45 žmonėmis mažiau

Miela Mama,
Šiandien šviečia saulė tik Tau.
Tavo gimimo dieną linkim Tau begalinės meilės,
Sypsenų kiekvieną rytą ir stiprybės,
O širdyje visuomet teskamba laimės daina.
Ačiū, kad esi.
Su gimtadieniu!

Vasario mėnesį Šernų kaime, Paberžės parapijoje, gimusią,
Vidugiriuose gyvenančią **Onutę Vaznelienę**
82-ojo jubiliejaus proga sveikina

Sūnūs, marčios, anūkės, proanūkės, artimieji

MIELI SKAITYTOJAI!

Labai prašom 1,5 proc. pajamų mokesčio skirti
Suvalkų lietuvių pagrindinei mokyklai.

KRS: 0000270261,

cel szczegółowy: Litewska SP w Suwałkach 24181

Iš anksto tariame nuoširdžiausiai **AČIŪ!**

Suvalkų lietuvių pagrindinės mokyklos bendruomenė

nei prieš dvejus metus. Svetimšalių įregistruota 27, iš jų 14 atvyko iš Europos Sąjungos šalių, likusieji 13 – ne iš ES.

2024 m. gimė, kaip ir mieste, 24 vaikai (8 mergaitės ir 16 berniukų). Tik vienu mažiau nei prieš 4 metus. Keletui jų suteikti pasikartojantys vardai: Petras, Julija, Zofija, Viktorija, Mateusz, Krystian.

Mirė 45 gyventojai (19 moterų ir 26 vyrai), 4 mažiau nei prieš dvejus metus, dvigubai daugiau, nei gimė vaikų. 2022 metais mirė 49 (23 vyrai ir 26 moterys), panašiai kaip prieš trejus ir ketverius metus. Gąsdinantis mirimų skaičius buvęs per pandemiją – 85 žmonės. 2020 m. mirė 64 gyventojai.

Gražus Seinų valsčiaus kaimuose santuokų skaičius – 17 porų sukūrė šeimas (palyginimui: 2022 m. – 23, tiek pat ir prieš 3 metus, o anksčiau

skaičius buvęs mažesnis). Auksines vestuves atšventė 5 poros.

Daugiau kaip 95 metų amžiaus sulaukė 7 moterys ir 1 vyras. Gyvenkite kuo ilgiau...

Duomenis pateikė Gyventojų apskaitos skyriaus inspektorė Alicija Virbalienė.

SEINŲ PARAPIJOJE

Kalėdojimo statistika: 2436 (vienių – 768), kalėdoti pakvietė 1734. Iš viso parapijiečių Seinų parapijoje yra 6247 (2951 vyras ir 3296 moterys). 2024 m. pakrikštyti 32 vaikai, Pirmosios Komunijos priėjo 66, Sutvirtinimo sakramentas suteiktas 43 jaunuoliams, sutuokta 14 porų, mirė 99 parapijiečiai.

„Siewca“, nr. 4/2025

** Kad akivaizdžiau būtų matomos demografinės tendencijos, skliausteliuose pateikiama 2020 m. duomenys.*